

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
โดยใช้แฟ้มสะสมงานสำหรับครูปฐมวัย

ผู้ศึกษา นางอวิกา พรรณโกมุท **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ผลโยธิน **ปีการศึกษา** 2547

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) ชุดฝึกอบรมเรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงาน (2) แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงาน มีความเหมาะสมมาก โดยการจัดพิมพ์และรูปเล่มของชุดฝึกอบรม มีความเหมาะสมมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ด้านโครงสร้าง และด้านการนำไปใช้ ตามลำดับ

คำสำคัญ ชุดฝึกอบรม การประเมินพัฒนาการ แฟ้มสะสมงาน เด็กปฐมวัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ผลโยธิน อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.บัญชา แสนทวี กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ข้อคิด และคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงคณาจารย์วิชาเอกปฐมวัยศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสาคความรู้อันมีคุณค่า และให้กำลังใจ ด้วยความปรารถนาดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน คือ อาจารย์ ดร.วรรณาท รักสกุลไทย อาจารย์ ดร.วัฒนา มัคคสมัน อาจารย์เบญญรัตน์ อติชาตนาพันธ์ อาจารย์ณัฐกานต์ ต่อเจริญ อาจารย์น้ำทิพย์ ต้นสกุล อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี และอาจารย์ภัทลีย์ ปรัชญาพันธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้คำแนะนำ ข้อคิดในการแก้ไขด้วยความเต็มใจ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่ง

ที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มารดา ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคนในครอบครัว และเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทการศึกษาปฐมวัยทุกคน ที่เป็นกำลังใจ สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ จนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อวิกา พรรณโกมุท

พฤษภาคม 2548

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ชุดฝึกอบรม	6
การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย	16
แฟ้มสะสมงาน	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปการวิจัย	68
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	84
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	86
ข ชุดฝึกอบรบเรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงาน	88
ค แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรบ	152
ประวัติผู้วิจัย	158

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อโครงสร้างของชุดฝึกอบรม.....	63
ตารางที่ 4.2	คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อเนื้อหาของชุดฝึกอบรม.....	64
ตารางที่ 4.3	คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อการจัดทำรูปแบบของชุดฝึกอบรม.....	65
ตารางที่ 4.4	คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อความเหมาะสมในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์.....	66

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	เส้นขีดเขียนพื้นฐาน	31
ภาพที่ 2.2	ตำแหน่งของการจัดวางภาพ	32
ภาพที่ 2.3	แผนภาพ.....	33
ภาพที่ 2.4	ภาพจากการรวม	33
ภาพที่ 2.5	ภาพที่เกิดจากการผสมผสาน	33
ภาพที่ 2.6	ภาพที่สร้างจากการนำแผนภาพแบบต่างๆมารวมกัน	34
ภาพที่ 3.1	แผนภูมิแสดงขั้นตอนการพัฒนาชุดฝึกอบรม	56
ภาพที่ 3.2	แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสร้างชุดฝึกอบรม	57

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาระสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา และนโยบายของแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2545 – 2549 รวมถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินพัฒนาการของเด็ก ให้ครอบคลุมพฤติกรรมและพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ ที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน และนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา วางแผนปรับปรุงการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยว่า ควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน โดยมีรูปแบบที่เอื้อและเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถ ความรู้สึก และประพฤติปฏิบัติได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังได้เสนอวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ไว้หลายวิธีด้วยกัน อาทิ การสังเกต การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก การใช้แบบประเมินพัฒนาการ การทำสังคมมิติ และการรวบรวมผลงานและจัดทำแฟ้มสะสมงาน

การศึกษาวิธีการประเมินพัฒนาการดังกล่าว พบว่าแฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการเก็บผลงานที่มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นวิธีการบันทึกหรือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม พฤติกรรม ความก้าวหน้าในพัฒนาการ แต่ละด้านของเด็กได้อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ นอกจากนี้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ยังมีลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย กล่าวคือ การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานเป็นการประเมินที่เน้นการพัฒนาและให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของเด็ก จากพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกในสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง เน้นการเก็บข้อมูลระหว่างการเรียนรู้ในทุกระดับ ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน จากผลงานที่เป็นผลจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลายๆด้านของเด็ก อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างเด็ก ครูและผู้ปกครอง ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ทำให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542: 1-4)

ดังนั้นการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงานจึงเป็นกระบวนการประเมินพัฒนาการที่มีความเหมาะสม ซึ่งครูปฐมวัยควรนำมาใช้ในชั้นเรียน แต่จากการศึกษาสภาพการประเมินพัฒนาการเด็กพบว่า ครูปฐมวัยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก และการใช้แฟ้มสะสมงาน เนื่องจากขาดเอกสารเพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับเทคนิควิธีการประเมินพัฒนาการโดยใช้แฟ้มสะสมงานในระดับปฐมวัย นอกจากนี้ มีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย จากเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การนำแฟ้มสะสมงานมาใช้เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอพัฒนาการเพียงด้านใดด้านหนึ่งของเด็ก ตามวัตถุประสงค์ของผู้ทำวิจัย ซึ่งยังไม่ครอบคลุมและให้ความกระจ่างเกี่ยวกับกระบวนการของการจัดทำแฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินพัฒนาการมากนัก (สิทธิโชค อริยะกุล 2544 สมปอง สีนวน 2546)

ผลการวิจัยประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน แนวทางหนึ่งที่ยิมนำมาใช้เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของครูในปัจจุบัน ได้แก่การฝึกอบรม แต่วิธีการฝึกอบรมที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ มักเป็นการฝึกอบรมที่เน้นวิทยากรเป็นหลัก เน้นสื่อในการฝึกอบรม และเน้นกิจกรรมภาคปฏิบัติเป็นหลัก ซึ่งทวิตศักดิ์ ไชยมาโย (2542: 4) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการจัดอบรมในลักษณะดังกล่าว มักมีข้อจำกัดคือ รับผู้เข้าอบรมได้จำนวนน้อย นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ เวลา และวิทยากรผู้ให้ความรู้ ดังนั้นการฝึกอบรมให้ทั่วถึงต้องใช้เวลาและงบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงมีการเสนอให้นำชุดฝึกอบรมมาใช้เพื่อแก้ปัญหา โดยชุดฝึกอบรมจะมีกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ และผู้เข้ารับการอบรมสามารถศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆที่กำหนดไว้ในชุดฝึกอบรม จนเกิดความรู้ ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และผู้เข้ารับการฝึกมีความพึงพอใจมากต่อการฝึกอบรมในลักษณะนี้ เพราะสะดวก สามารถศึกษาได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาชุดฝึกอบรมครู เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ขึ้น เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางวิชาการให้แก่ครูปฐมวัย และสนับสนุนให้ครูสามารถนำไปใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพได้อย่างทั่วถึง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยพ่อแม่ผสมงาน

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน 7 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ 1 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน ผู้บริหาร 1 คน และครูปฐมวัย 3 คน ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

3.2 เนื้อหา ชุดฝึกอบรม เรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้พ่อแม่ผสมงาน แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้พ่อแม่ผสมงาน ตอนที่ 2 การจัดทำพ่อแม่ผสมงานระดับปฐมวัยศึกษา และตอนที่ 3 การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากผลงานการวาดภาพ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.3.1 ชุดฝึกอบรม เรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยพ่อแม่ผสมงาน

3.3.2 แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม

4. นิยามศัพท์

4.1 ชุดฝึกอบรม หมายถึง ชุดนวัตกรรมที่มีลักษณะเป็นบทเรียนสำเร็จรูปสำหรับครูใช้ศึกษาด้วยตนเองได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้เป็นสื่อหรือเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถภาพของครูในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 1 เล่ม ประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดทำพ่อแม่ผสมงานเพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้พ่อแม่ผสมงาน ตอนที่ 2 การจัดทำพ่อแม่ผสมงานระดับปฐมวัยศึกษา และตอนที่ 3

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากผลงานการวาดภาพโดยแต่ละตอนกำหนดกิจกรรมไว้ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

4.2 การประเมินพัฒนาการ หมายถึง การติดตามและสังเกตพฤติกรรมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก ทำให้ได้ข้อมูลความสามารถและพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะมุ่งศึกษาและประเมินเฉพาะพัฒนาการของเด็กจากผลงานการวาดภาพ

4.3 แฟ้มสะสมงาน หมายถึง การเก็บรวบรวมผลงานที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก โดยมีกระบวนการรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน

4.4 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุ 3 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 -3

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ชุดฝึกอบรม เรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงานที่มีคุณภาพ

5.2 ครูผู้สอนสามารถใช้ชุดฝึกอบรม ประกอบการศึกษาค้นคว้า พัฒนาตนเองให้มีความชำนาญในการใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

5.3 ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ สามารถใช้ชุดฝึกอบรม เป็นสื่อการนิเทศให้แก่ครูผู้สอน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สำหรับครูปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ชุดฝึกอบรม
 - 1.1 ความหมายของชุดฝึกอบรม
 - 1.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชุดฝึกอบรม
 - 1.3 ขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบรม
 - 1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดฝึกอบรมครูปฐมวัย
2. การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ขั้นตอนและหลักการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.4 ขอบข่ายการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 2.5 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 2.6 พัฒนาการด้านการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
3. แฟ้มสะสมงาน
 - 3.1 ความหมายของแฟ้มสะสมงาน
 - 3.2 จุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน
 - 3.3 ประเภทของแฟ้มสะสมงาน
 - 3.4 องค์ประกอบของแฟ้มสะสมงาน
 - 3.5 ขั้นตอนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน
 - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานระดับปฐมวัย

1. ชุดฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมเป็นกระบวนการให้ความรู้วิธีหนึ่ง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะอย่าง ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจทักษะหรือความชำนาญและเจตคติที่เหมาะสม จนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติ มีผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดฝึกอบรม พบว่ามีผู้กล่าวถึงชุดฝึกอบรม สรุปได้ดังนี้

1.1 ความหมายของชุดฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรม เป็นสื่อการศึกษาประเภทหนึ่ง ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นตามจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง เพื่อใช้เป็นสื่อเสริมกิจกรรมการฝึกอบรม หรือเป็นสื่อสำหรับการศึกษาดำเนินการของผู้รับการอบรม สามารถใช้ฝึกอบรมให้แก่คนเป็นจำนวนมากๆได้ โดยอาจจัดทำในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ชุดฝึกอบรมระยะสั้น ชุดฝึกอบรมแบบบทเรียนสำเร็จรูป ชุดฝึกอบรมแบบโมดูล เป็นต้น (ศิริพรรณ สายหงษ์ และสมประสงค์ วิทย์เกียรติ 2534: 637)

บุญเลิศ บุญประกอบ (2542: 8) กล่าวว่า ชุดฝึกอบรม หมายถึงชุดวัสดุ อุปกรณ์ที่มีการกำหนดขั้นตอนในการนำสื่อและกิจกรรมเข้ามาใช้ในการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะทำการฝึกอบรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้รับการอบรมมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

สุทธิพรรณ เทพโพธา (2543: 9) กล่าวว่าชุดฝึกอบรม หมายถึง การจัดระบบการฝึกอบรมที่สมบูรณ์ ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ได้ทีละน้อยเป็นขั้นตอน ด้วยการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรง หรือได้มีโอกาสลงมือทำหรือคิดด้วยตนเอง

มานพ ตรีตรากุล (2543: 28) กล่าวว่าชุดฝึกอบรม หมายถึง ชุดของสื่อประสมที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ สำหรับให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ความสามารถที่หลักสูตรการฝึกอบรมมุ่งหวัง โดยที่ผู้เรียนไม่ต้องเข้ารับการอบรมโดยตรง และสามารถประเมินผลตนเองได้ด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี (2544) กล่าวว่าชุดฝึกอบรม หมายถึงชุดสื่อประสมที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ โดยอาศัยหลักสูตรและทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการสร้าง เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านมโนทัศน์ตามที่หลักสูตรการอบรมมุ่งหวัง โดยที่ผู้เข้ารับการอบรม ไม่ต้องเข้ารับ

การฝึกอบรมเนื้อหาสาระโดยตรง แต่จะสามารถศึกษาได้จากชุดเอกสารการฝึกอบรม รวมทั้งสามารถประเมินผลด้วยตนเองได้ด้วย

ดาร์ส สีหะวีรชาติ (2545: 4) กล่าวว่าชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง หมายถึง บทเรียนแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ สำหรับให้ครูผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามเนื้อหาที่กำหนดไปที่ละขั้น โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่

ดารอาพร เปี่ยมงาม (2545: 9) กล่าวว่าชุดฝึกอบรม หมายถึงชุดของสื่อประสมที่จัดทำขึ้นมาอย่างเป็นระบบ โดยนำสื่อและกิจกรรมที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะทำการฝึกอบรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้รับการอบรมได้เพิ่มพูนการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

เอมอร รสเครือ (2545: 54) กล่าวว่าชุดฝึกอบรม หมายถึง สื่อที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นชุดสำเร็จรูปสำหรับการฝึกอบรม อาจประกอบด้วยสื่อเดี่ยวหรือสื่อประสมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์ตรง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมตามบทบาทที่กำหนดให้

ดังนั้นชุดฝึกอบรม จึงหมายถึง ชุดนวัตกรรมที่ใช้เป็นสื่อหรือเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถภาพของครูผู้สอนตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุดฝึกอบรม แต่ละตอนประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่มีลักษณะเป็นแบบบทเรียนสำเร็จรูป มีโครงสร้าง รูปแบบและองค์ประกอบในเล่มเหมือนกัน มีลักษณะเด่นคือ ครูผู้สอนหรือผู้สนใจสามารถใช้ศึกษาด้วยตนเองได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว

1.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชุดฝึกอบรม

เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ และความสนใจ ดังนั้นในการพัฒนาชุดฝึกอบรม จึงต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่สัมพันธ์ของสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพื่อเสริมแรงในการแสดงออกของพฤติกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกอบรม สรุปได้ว่าการพัฒนาชุดฝึกอบรม ยึดความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก เป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งความรู้จากสื่อที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ สามารถหยิบมาใช้ได้ด้วยตนเองโดยเอกเทศ และเรียนรู้จากสื่อที่หลากหลาย เชื่อมต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีการสอนซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน ย่อมทำให้ผู้เรียนเรียนได้ดี

นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้ว ยังพบว่ามีการนำทฤษฎีต่างๆ มาใช้ประกอบการพัฒนา ชุดฝึกอบรมด้วย ได้แก่ (จุมพล พูลภทธรชวิน 2540: 11-12 อ้างถึงใน สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี 2544: 21-23)

1. ทฤษฎีความต่อเนื่อง

การเรียนรู้เกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่ผ่านเข้ามาทางประสาทรับรู้กับ พฤติกรรมการตอบสนองที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น หลักหรือกฎของการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ที่สำคัญประกอบด้วย

กฎแห่งความพร้อม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะแสดง พฤติกรรมสนองต่อสิ่งเร้า สภาพความพร้อมในตัวผู้เรียนประกอบด้วย สภาพพร้อมทางร่างกาย สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ความเอาใจใส่ และความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะเรียน

กฎแห่งการฝึกหัด การฝึกหัด คือการฝึกฝนหรือการทำซ้ำ ถ้าผู้เรียนได้กระทำ พฤติกรรมใดบ่อยๆ ความชำนาญย่อมเกิดขึ้น แต่ต้องเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจและความ สนใจ จึงจะได้รับผลอย่างสมบูรณ์

กฎแห่งผล พฤติกรรมตอบสนองที่ทำให้ผู้กระทำเกิดความพอใจ พฤติกรรมนั้นก็จะมี ปรากฏซ้ำอีก การสร้างสภาพพึงพอใจแก่ผู้เรียนทำได้โดย

1. กำหนดพฤติกรรมตอบสนองที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอย่างไร และมีการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้
2. แบ่งบทเรียนไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำ พฤติกรรมตอบสนองที่ถูกต้องได้มาก เพื่อทำให้เกิดความพอใจและเป็นการกระตุ้นให้มีพฤติกรรม ตอบสนองที่ถูกต้องในการเรียนระดับต่อไป

2. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ

1. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และมีการเสริมแรงแต่ละขั้นไปเรื่อยๆ โดยเลือกให้การ เสริมแรงแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม ผลที่เกิดขึ้นจากการเสริมแรง จะสามารถเปลี่ยนแนวโน้มของ การกระทำนั้นๆได้ในอนาคต ดังนั้นจึงควรใช้การเสริมแรงทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม เพื่อให้ เกิดความสนใจและพอใจที่จะเรียน
2. จัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นส่วนย่อยๆ เป็นขั้นๆ และจัดลำดับให้เป็นเหตุเป็นผล เพื่อให้เรียนได้ง่าย และเมื่อสำเร็จได้รับแรงเสริม หรือให้ทราบผลคำตอบทันที จะทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ในการสร้างชุดฝึกอบรมต้องคำนึงความเหมาะสมระหว่างเนื้อหากับระดับความรู้ ความสามารถและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความน่าสนใจและความสะดวกในการใช้สื่อเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถใช้เป็นคู่มือศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ และความสนใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 ขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบรม

การผลิตชุดฝึกอบรมมีกระบวนการเช่นเดียวกับการผลิตชุดการสอน จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีของการผลิตชุดการสอนมาใช้ในการผลิตชุดฝึกอบรมดังนี้

พารีกและราว (Pareek and Roa 1980: 1) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาชุดฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. การระบุปัญหาในเรื่องระดับความสามารถของคนหรือองค์กร ต้องเป็นปัญหาที่วิเคราะห์แล้วว่ามี ความจำเป็นต้องแก้ไขและสามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม
2. การกำหนดแนวทาง รูปแบบและเทคนิคในการฝึกอบรม ต้องเหมาะสมกับวิธีการฝึกอบรม
3. การระบุความจำเป็นในการฝึกอบรม ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ตรงกับปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม
4. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ต้องกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ตรงกับปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม
5. การกำหนดวัตถุประสงค์ ต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื่องจากจะทำให้สามารถกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการฝึกอบรมเป็นสำคัญ
6. การคัดเลือกเนื้อหา จะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เป็นสิ่งใหม่ และเป็นที่น่าสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากวัยและระดับความรู้เดิม
7. การเลือกกิจกรรมการเรียนหรือประสบการณ์การเรียน นอกจากจะต้องเป็นการส่งเสริมให้บรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ประสบการณ์ที่จัดให้จะต้องน่าสนใจและเป็นการส่งเสริมกันระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้หลายทาง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่สามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
8. การเลือกสื่อในการฝึกอบรม สื่อนับเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการถ่ายทอด

สิ่งต่างๆจากผู้พูดไปยังผู้ฟัง สื่อที่ดีจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การจะนำสื่อประเภทใดมาใช้ ต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ประโยชน์หรือความสำคัญของเนื้อหาสาระของสื่อ ความถูกต้อง ความน่าสนใจ ความทันสมัย ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสมในการนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมการฝึกอบรม ลักษณะของการนำเสนอ วิธีการนำเสนอ คุณภาพด้านการผลิต มีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด และที่สำคัญคือ สื่อนั้นจะต้องผ่านการทดลองและได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้

9. การประเมินสื่อ การประเมินสื่อจะพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เป็นเกณฑ์พิจารณาว่าสามารถทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด เพื่อจะได้ทราบว่าสื่อที่มีความเหมาะสมเพียงใด ควรปรับปรุงหรือไม่ อย่างไร

10. การดำเนินการฝึกอบรม เป็นขั้นนำชุดฝึกอบรมที่พัฒนาไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรมและสื่อ ว่าเป็นไปตามขอบเขตที่กำหนดไว้หรือไม่ และสามารถทำให้ผู้รับการฝึกอบรมบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด

11. เป็นการประเมินเพื่อศึกษาว่าผู้รับการฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะเพิ่มขึ้นหรือมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 705-708) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการผลิตชุดฝึกอบรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สรุปได้ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาและหน่วยการสอน ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม
2. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ที่ใช้ในการฝึกอบรม ให้มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ
3. กำหนดหัวข้อเรื่องให้เหมาะสม ตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. กำหนดแนวคิด ให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวข้อเรื่อง โดยใช้แนวความคิด สาระและหลักเกณฑ์ในแต่ละหน่วย เป็นแนวทางในการสร้างเนื้อหาการฝึกอบรม
5. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ให้มีความสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่กำหนด โดยวางเงื่อนไขของพฤติกรรมและเกณฑ์การเปลี่ยนพฤติกรรมให้ชัดเจน
6. กำหนดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าหลังจากผ่านการฝึกอบรมและปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด

7. กำหนดการประเมินให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อศึกษาว่าหลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8. เลือกลงและผลิตสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ให้เหมาะสมกับวิธีการฝึกอบรม จากนั้นนำไปทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมและปรับปรุง เพื่อเป็นการประกันว่าชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้

9. กำหนดเกณฑ์ในการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมโดยกำหนดเป็นร้อยละจากคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

10. นำมาใช้จริง นำชุดฝึกอบรมที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ไปใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จินตนา ไบกาชฎี (2536: 70-78) ได้เสนอแนวคิดและขั้นตอนในการผลิตสื่อการเรียนรู้ ลักษณะรูปแบบของเอกสารหรือหนังสือที่ใช้ศึกษาด้วยตนเอง ตามแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น โดยกล่าวว่า การผลิตสื่อที่ใช้เสริมความรู้สำหรับครู ควรมีเนื้อหาที่ให้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่หลากหลาย นอกเหนือจากความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร มีภาพประกอบและกิจกรรมบางอย่าง ประกอบเนื้อหา ที่ก่อให้เกิดความสนใจ หรือเร้าใจให้อยากเรียน ดังนั้นเพื่อป้องกันหรือแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้เนื้อหาและเป็นแนวทางในการเตรียมข้อมูลเพื่อเขียนเนื้อหา การผลิตสื่อจึงต้องมีการวางแผนการเขียนให้ชัดเจน เป็นระบบก่อนลงมือเขียน ความรู้ ที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รายละเอียดมีดังนี้

องค์ประกอบของการผลิตสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. บทนำ ประกอบด้วย

คำนำ เป็นส่วนที่แสดงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่า เมื่อศึกษาเอกสารจบแล้ว ผู้เรียนจะแสดงความเจริญงอกงามเป็นพฤติกรรมที่วัดได้อย่างไรบ้าง พฤติกรรมที่ผู้เรียนจะได้รับนี้ต้องเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังใช้แสดงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เพื่อบอกให้ผู้เรียนรู้ว่าเมื่อเรียนจบแล้ว ตนจะได้รับสิ่งใดจากการเรียน หรือใช้แสดงจุดมุ่งหมายของการจัดทำสื่อการเรียนรู้ ลักษณะของชุดการเรียนรู้คำแนะนำวิธีเรียนหรือวิธีใช้ชุดการเรียนรู้ชนิดนั้น อย่างสังเขปได้อีกด้วย

คำชี้แจงหรือกิจกรรมสำหรับผู้เรียน จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง แนะนำวิธีการเรียนด้วยตนเอง และข้อปฏิบัติที่ผู้เรียนจะต้องดำเนินการศึกษาตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด จึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรมนั้นๆ

สารบัญ คือบัญชีรายชื่อเรื่องทั้งหมดที่ปรากฏในเอกสารฝึกอบรมนั้นๆ โดยกำหนดตามหน้า ที่เรื่องนั้นปรากฏอยู่

2. เนื้อหา

การกำหนดเนื้อหาจะต้องพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน จากนั้นจึงนำจุดประสงค์การเรียนรู้มาจัดทำโครงสร้างของเนื้อหา โดยแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้หรือแบ่งเป็นบท เป็นชุด ตามที่กำหนดไว้ในบทนำ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรเป็นไปตามขั้นตอนหรือตามลำดับเนื้อหาจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก จากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัว ไม่ควรกระโดดข้ามขั้นไปมาตามใจชอบของผู้จัดทำและเพื่อให้งานเขียนนั้นมีคุณภาพ มีเนื้อหา สาระที่สมบูรณ์ น่าสนใจ องค์ประกอบในการพิจารณาวางแผนจัดทำโครงสร้างของเนื้อหาประกอบด้วย

การกำหนดเนื้อหา

การจะเขียนเนื้อหาให้มีคุณภาพ เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้อ่าน จำเป็นต้องมีความรู้ และมีข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากพอ จะทำให้งานเขียนนั้นมีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ น่าสนใจ และต้องกำหนดองค์ประกอบของข้อมูลต่างๆ ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการจัดทำสื่อได้แก่ การกำหนดรูปแบบในการเขียน การกำหนดภาพประกอบและชนิดของภาพประกอบ การกำหนดลักษณะการจัดหน้าและการจัดรูปเล่ม เป็นต้น

การกำหนดคุณสมบัติและระดับของผู้อ่าน เพื่อให้การเขียนนั้นสามารถสื่อสารได้ตรงกับระดับของผู้อ่าน รวมถึงการเลือกใช้คำ ประโยค ข้อความและความสั้นยาวของเนื้อหา

การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียน กรอบหรือขอบเขตของการเขียน ต้องกำหนดให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนเนื้อหาให้ตรงตามประเด็นสำคัญๆที่กำหนดไว้

การกำหนดวัตถุประสงค์นอกจากจะเป็นเครื่องมือช่วยกำกับผู้เขียนแล้ว ยังเป็นเครื่องมือสำหรับตรวจสอบความสอดคล้อง และความสมบูรณ์ของเนื้อหาให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนด และเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้อ่านทราบว่าควรมุ่งความสนใจไปที่ประเด็นใด หรือต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใด เป้าหมายของการอ่านคืออะไร ซึ่งจะทำให้การอ่านมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนมากยิ่งขึ้น

การกำหนดหัวข้อเรื่องหรือหัวเรื่อง ควรเป็นประโยคหรือวลีบอกเล่า ที่มีความ

น่าสนใจ น่าอ่าน เข้าใจง่าย เนื้อหาครอบคลุมเรื่องราวทั้งหมดที่จะเขียนและตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่วนชื่อเรื่องที่จะเขียน ควรมีการกำหนดไว้ล่วงหน้าให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง

และขอข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเนื้อหา และจะต้องสื่อให้ผู้อ่านคาดคะเนได้ว่า เนื้อหา ภายในเป็นเรื่องอะไร ชื่อเรื่องที่ดีต้องมีความน่าสนใจ สะดุดตาและใจ ชวนให้เปิดอ่าน สั้นกะทัดรัด ใช้คำน้อย ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ ไม่มีคำเกินความจำเป็น และไม่ใช้ตัวย่อ

สำหรับในส่วนของเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียน บท หรือชุดที่กำหนดขึ้น จะต้อง ประกอบด้วย

ความคิดรวบยอด ควรบอกให้ทราบหลักการและเหตุผลของการเรียน เนื้อหาของ หน่วยการเรียน ความคิดรวบยอดของเนื้อหาในหน่วยการเรียน ซึ่งผู้จัดทำสามารถคิดขึ้นเองให้ เหมาะสมกับเนื้อหานั้นๆ ได้

จุดประสงค์ทั่วไป ต้องเป็นจุดประสงค์ที่แสดงให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายเชิง พฤติกรรมที่ชัดเจนว่า หลังจากศึกษาจนจบแล้ว จะได้รับความรู้เรื่องใดหรือเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมอย่างไร และถ้าต้องการย้ำวิธีการเรียนให้ครบตามขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ ถูกต้องชัดเจนและสามารถเรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งอาจใช้การบอกวิธีการเรียนของหน่วย การเรียนหรือบทเรียนซ้ำก็ได้

แบบทดสอบประเมินผลก่อนและหลังเรียน ควรเป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็น แบบทดสอบตนเอง ที่ผู้เรียนสามารถทราบผลการทดสอบได้โดยตรวจคำตอบหลังจากที่ทำ แบบทดสอบเสร็จ แบบทดสอบก่อนเรียนเป็นแนวทางให้ผู้เรียนทราบว่าวัตถุประสงค์ใดที่ได้เรียนรู้ ผ่าน หรือทราบมาแล้ว กิจกรรมใดที่สามารถข้ามไป โดยไม่ต้องเสียเวลาเรียนในสิ่งที่รู้แล้วซ้ำอีก นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องมือทดสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนได้อีกด้วย

เนื้อหา กิจกรรมการเรียนและสื่อการเรียน

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหา กิจกรรมและสื่อการเรียน ซึ่งจะอยู่ในหน่วยการเรียนแต่ละชุด มีข้อพิจารณา ดังนี้

ลักษณะสื่อ

โดยทั่วไปสื่อที่ใช้ควรมีความหลากหลาย สามารถใช้ได้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และ เหมาะสมกับเนื้อหา ประสบการณ์ของผู้เรียน ลักษณะการตอบสนองของผู้เรียนที่คาดว่าจะได้ สามารถจัดหาหรือจัดทำขึ้นได้ไม่ยากนัก อาจทำในลักษณะ เช่น เป็นหนังสือให้ความรู้ตรงๆ แบบ ตำราเรียน เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือเป็นหนังสือให้ความรู้สั้นๆ เป็นต้น

ลักษณะเนื้อหา

ขอบเขตของเนื้อหาหรือเค้าโครงเนื้อหา จะต้องระบุให้ผู้เรียนทราบระดับความยาก ง่ายของเนื้อหา รวมถึงเป็นตัวกำหนดจำนวน ขนาดและลำดับการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนด้วย

ส่วนแนวทางการนำเสนอเนื้อหา ต้องสอดคล้องกับสื่อที่กำหนดไว้ และควรใช้หลายวิธีประกอบกัน เช่น ใช้ภาพ (ภาพวาด ภาพถ่าย) ช่วยอธิบายเนื้อหา แต่งเรื่องราว มีตัวละคร มีพูดโต้ตอบ ใช้การ์ตูนหรือภาพวาดลายเส้นตลกขบขันเข้าช่วย มีแผนภูมิ กราฟ สถิติ ช่วยในการขยายข้อมูลให้ชัดเจน เป็นต้น สำหรับภาษาที่ใช้ในการเขียนเนื้อหา ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความ สั้นกะทัดรัด ไม่วกวนสับสน เขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เป็นภาษาเขียนที่ดี เหมาะสมกับแนวการเขียนหรือวิธีนำเสนอเนื้อหา

ลักษณะกิจกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นชุดของประสบการณ์ที่ได้จัดเตรียมขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ กิจกรรมนี้ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกได้ตามความสนใจ ตามความสามารถ

กิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนเลือกนี้ อาจจะมีทั้งกิจกรรมการเขียน การอ่าน การพูด การดู การอภิปราย ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดให้เรียนและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ชุดนั้นด้วย กิจกรรมนี้อาจจะจัดทำในรูปแบบใบงาน แบบฝึกหัด งานตามสั่ง ฯลฯ หลังการทำกิจกรรม ในบางครั้งหลังจบกิจกรรมแต่ละกิจกรรม อาจมีแบบฝึกหัดหรือข้อทดสอบตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนดูความก้าวหน้าของตนเอง หรือทดสอบว่าตนเองผ่านจุดประสงค์นั้นๆหรือไม่

3. บทสรุป

เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นให้ผู้เรียนทราบว่า ได้เรียนรู้สิ่งใดมาบ้างโดยสรุป เป็นการย้ำสาระสำคัญของบทเรียนหรือชุดการเรียนตามจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนนั้นๆอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะเข้าสู่บทเรียนใหม่ การเรียนใหม่ หรือกิจกรรมใหม่ ในส่วนนี้อาจมีคำชมเชย การกล่าวเสริมถึงบทเรียน ชุดการเรียน หรือกิจกรรมของบทต่อไปบ้างเล็กน้อย เพื่อเป็นการจูงใจความสนใจของผู้เรียน

นอกจากนี้ ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2542:13) ยังได้กล่าวเสริมในส่วนของการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาของชุดฝึกอบรมโดยทั่วไปว่า

1. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ควรเป็นการระบุในลักษณะของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กล่าวคือ ต้องระบุว่าเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านการฝึกอบรมแล้วควรมีพฤติกรรมเช่นใด พฤติกรรมดังกล่าวที่แสดงออกจะเป็นผลจากการเรียนรู้ที่สามารถวัดได้ สังเกตได้

2. เนื้อหาของการฝึกอบรม เป็นเรื่องราวหรือกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

วิชา สามาลัย (2545: 25) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ชุดฝึกอบรมเป็นสื่อที่พัฒนาขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะอบรมเฉพาะเรื่องจึงมีเนื้อหาที่ไม่ยาวมากนัก แต่หากเนื้อหายาวมากก็จะใช้วิธีจัดทำขึ้นหลายชุดโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นเรื่องๆ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถที่จะเลือกศึกษาหาความรู้จากชุดฝึกอบรมได้ตามความต้องการ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ และหากต้องการศึกษาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากชุดฝึกอบรมก็สามารถที่จะเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องได้โดยไม่ต้องอ่านต่อเนื่องไปยังสิ่งที่ไม่ต้องการศึกษา ตามขีดความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคน

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบรม ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นประเมิน

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดฝึกอบรมครูปฐมวัย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเรื่องการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของครูผู้สอนในสังกัด กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 80 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาสูงขึ้น สามารถจัดประสบการณ์และกิจกรรมและมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมอยู่ในระดับดี

มานพ ทรัพย์ตรากุล (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าแดด จังหวัดน่าน จำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมกลางแจ้งสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเจตคติที่ดีต่อชุดฝึกอบรมอยู่ที่ระดับมาก และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้จัดกิจกรรมกลางแจ้งที่โรงเรียนได้ร้อยละ 87.50

ส่วน เอมอร รสเครือ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมครูปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมในระดับดี

ดาราพร เปี่ยมงาม (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการจัดศิลปะแบบร่วมมือสำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนเทศบาลจังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างเป็นครูปฐมวัย ในโรงเรียนเทศบาลบ้านปากทาง โรงเรียนเทศบาลบ้านท่าหลวงและโรงเรียนเทศบาล 3 “5 ธันวาคมหาราช” สังกัดเทศบาลจังหวัดพิจิตร จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูปฐมวัยที่ใช้ชุดฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อชุดฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

สรุป การพัฒนาความรู้โดยใช้ชุดฝึกอบรม มีส่วนทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในการพัฒนาชุดฝึกอบรม จึงต้องมีการวางแผนที่ดี มีการเตรียมการอย่างรอบคอบ มีการดำเนินการเป็นขั้นตอน และมีการประเมินคุณภาพของชุดฝึกอบรมก่อนการนำไปใช้จริง

2. การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การประเมินพัฒนาการ ถือเป็นงานหลักและเป็นหัวใจในการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยศึกษา จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่ามีผู้กล่าวเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ดังนี้

2.1 ความหมายของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540: 67) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการ หมายถึง การตัดสินและประเมินคุณค่าของผลงาน ที่สะท้อนให้เห็นถึงลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อระบุให้ได้ว่าเด็กได้พัฒนามาถึงขั้นใดและจะก้าวหน้าไปสู่ขั้นใดต่อไป

ปิยรัตน์ โพธิ์สอน (2542: 21) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าพัฒนาการหรือการเรียนรู้ต่างๆของเด็ก โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และนำผลที่ประเมินได้มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็ก

นิตยา ศษภักดี (2543: 67) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ การเฝ้าระวังพฤติกรรมพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ ตั้งแต่แรกเกิด-6 ปี เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีระดับความสามารถด้านต่างๆ เป็นอย่างไร สมวัยหรือไม่ เพื่อจะได้เลี้ยงดูและจัดสิ่งแวดล้อมให้

เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของเด็ก ทำให้เกิดโอกาสเรียนรู้และพัฒนาได้ครบทุกด้านอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กจะได้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ

นภเนตร ธรรมบวร (2544: 2) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของครูที่มีต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ ความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน ซึ่งต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

ไพเราะ พุ่มมั่น (2544: 55) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

เอมอร รสเครือ (2545: 38) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย หมายถึง การประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณา เสริมประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

สิริพรรณ ตันตริตันไพศาล (2545: 105) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการ คือการสรุปผลการเรียนของเด็กแต่ละคนว่าได้ผลดีเพียงใด มีข้อบกพร่องหรือไม่ เพื่อครูจะได้นำไปแก้ไขหรือจัดบทเรียนครั้งต่อไปให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545: 27) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กแล้วมาสรุปเป็นแนวคิดเพื่อทำความเข้าใจและตัดสินใจจัดประสบการณ์สำหรับเด็กให้สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ในแต่ละด้านได้อย่างเหมาะสม

กรมวิชาการ (2546: 43) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็น ส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน แล้วนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546:1) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ การติดตามและเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งทำให้ทราบว่าเด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาสมวัยหรือไม่ และเป็นอย่างไร

สรุปได้ว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย หมายถึง การติดตามและสังเกตพฤติกรรม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กแต่ละคน เพื่อศึกษาว่าเด็กมีระดับความสามารถด้านต่างๆเป็นอย่างไร มีพัฒนาการมาถึงขั้นใด สมวัยหรือไม่ และจะก้าวไปสู่ขั้นใดต่อไป สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะพัฒนาการของเด็กจากผลงานการวาดภาพ

2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

แมคคาฟีและลีออน (McAfee and Leon, 2002: 36-40) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อประเมินพัฒนาการและความก้าวหน้าในด้านต่างๆของเด็ก เช่น พัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อ พัฒนาการทางด้านภาษา การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ทักษะคิด ความสามารถ ฯลฯ โดยนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนในชั้นเรียน
2. เพื่อคัดแยกเด็กซึ่งอาจต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เช่น เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการพูดหรือการได้ยิน หรือเด็กที่มีพัฒนาการบางด้านล่าช้ามาก ฯลฯ
3. เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับเด็ก ไปใช้ในการรายงานผลและสื่อสารให้พ่อแม่ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2545: 5) กล่าวว่า วัตถุประสงค์หลักของการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ การให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับพัฒนาการในด้านต่างๆของเด็ก เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเด็ก และใช้เป็นข้อมูลเพื่อการรายงานผลความก้าวหน้าของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้แก่ผู้ปกครองทราบ

นิตยา ภัทสรศิริ (2532: 844) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย คือ เพื่อศึกษาหรือทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กคนใดคนหนึ่งหรือทั้งกลุ่มในช่วงระยะเวลาที่กำหนด นำผลการประเมินที่ได้ ไปใช้ในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรม พัฒนาเด็กไปในทิศทางที่พึงประสงค์

ไพเราะ พุ่มมั่น (2544: 55) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ การศึกษาความสามารถและพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน เพื่อใช้เป็นรากฐานจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ลักษณะนิสัย และ

สังคมเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนค้นสาเหตุและข้อบกพร่อง เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้ถึงขีดสุด สามารถทำงานหรือแก้ปัญหาได้ตามวัย มีความพร้อมที่จะเข้าสู่ระดับประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546:2) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ เพื่อศึกษาสภาพพัฒนาการและความพร้อมของเด็กในขณะนั้น หรือเพื่อหาข้อมูลในการวางแผนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในการส่งเสริมพัฒนาและแก้ปัญหาเด็กเป็นรายบุคคล

สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ เพื่อศึกษาหรือทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก แล้วข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนา ให้งอกงามตามลักษณะของความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.3 ขั้นตอน หลักการและแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

2.3.1 ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

แมคคาฟีและลีออน (McAfee and Leon, 2002: 47-51) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการประเมินพัฒนาการว่า จะต้องประกอบด้วย

1. การวางแผน /ตั้งวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการประเมิน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การจัดบันทึกข้อมูล
4. การสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม
5. การแปลความหมายพัฒนาการเด็กจากข้อมูลที่สรุป
6. การนำผลที่ได้จากการแปลความหมายแล้วไปใช้

กรมวิชาการ (2546: 75) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย จะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างละเอียด จึงจะดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

2. วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินพัฒนาการให้เหมาะสม เพื่อจะได้ผลของพัฒนาการที่ถูกต้องตามต้องการ

3. ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

4. ประเมินและสรุปในภาพรวมจากผลการประเมินหลายๆครั้ง เพื่อความเที่ยงตรงของข้อมูล

5. รายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

6. ดำเนินการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการร่วมกันพัฒนาเด็ก

สรุปได้ว่า การประเมินพัฒนาการเด็กให้ได้ผลพัฒนาการที่ถูกต้อง มีขั้นตอนดำเนินการ โดยเริ่มตั้งแต่ ศึกษาและทำความเข้าใจ วางแผน เก็บรวบรวม จัดบันทึก สรุป แปลความหมาย รายงานผล และนำผลที่ได้ไปใช้

2.3.2 หลักการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ 2546: 32-33) ระบุว่า การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร

เฮนดริค (Hendrick 1980: 270-271 อ้างถึงนิตยา ภัสสรศิริ 2532: 847-848) ได้กล่าวถึงหลักของการประเมินพัฒนาการเด็ก ไว้ดังนี้

1. ต้องประเมินพัฒนาการทุกด้าน ไม่ควรแยกประเมินเฉพาะด้าน
2. ต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก
3. ผลการประเมินของเด็กแต่ละคนควรเก็บเป็นความลับ ไม่ควรนำไปเปิดเผยแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง

4. วิธีประเมินต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

5. ในการเปรียบเทียบระดับพัฒนาการของเด็ก ต้องใช้เกณฑ์มาตรฐาน หรือเครื่องมือที่มีความยากง่ายระดับเดียวกัน ในเด็กวัยเดียวกัน

6. ควรมีการประเมินหลายๆครั้ง ก่อนสรุปผล โดยเฉพาะด้านพฤติกรรม

7. การประเมินพฤติกรรม ควรเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการประเมินและประเมินเพียงพฤติกรรมที่โดดเด่น ที่สังเกตเห็นได้เพียงพฤติกรรมเดียว

มอริสัน (Morrison 1998 อ้างถึงใน สมปอง สีนวน 2546: 32) กล่าวว่า การประเมินที่ดี ควรยึดหลักดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการและหลักสูตร ต้องสอดคล้องและบูรณาการเข้าด้วยกัน

2. ผลการประเมินพัฒนาการควรนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับเด็ก เช่น ปรับปรุงการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก พัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ฯลฯ
3. ต้องครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านและการเรียนรู้ของเด็กในกิจวัตรประจำวัน
4. ต้องให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อครู เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อวางแผนเป็นกลุ่มและรายบุคคล และเพื่อสื่อสารกับผู้ปกครอง
5. สังเกตเด็กในช่วงเวลาปกติหรือสังเกตเป็นบางช่วงเวลาในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อเป็นตัวแทนพฤติกรรมของเด็กทั้งหมด
6. ต้องอาศัยกระบวนการที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตในชั้นเรียนและกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก ต้องหลีกเลี่ยงการกำหนดให้เด็กอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือเปลี่ยนแปลงไปจากกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นจริงตามธรรมชาติ
7. ต้องอาศัยการแสดงออกที่เป็นจริง ไม่ยากเกินไปและเป็นกิจกรรมปกติ
8. ต้องใช้เครื่องมือและกระบวนการที่หลากหลาย มีการรวบรวมชิ้นงานที่จำเป็นทั้งหมด และต้องมีการสรุปความก้าวหน้าของเด็กเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล
9. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้และระดับการเรียนรู้ของเด็ก
10. ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
11. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก และต้องไม่ลดความมั่นใจในตัวเด็กหรือผู้ปกครองหรือลดความสามารถของเด็ก
12. ต้องแสดงจุดแข็งและความก้าวหน้าทั้งหมดของเด็กมากกว่าจุดอ่อนหรือสิ่งที่เด็กทำไม่ได้
13. ควรเป็นหน้าที่ของครู เพราะครูเป็นผู้ใช้ผลจากการประเมิน
14. เป็นกระบวนการความร่วมมือและมีส่วนร่วม ระหว่างครู ผู้ปกครอง เด็ก และโรงเรียนกับชุมชน
15. กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง
16. มีจุดเน้น เช่น สิ่งที่เด็กทำได้ด้วยตนเอง หรือสิ่งที่เด็กทำได้เมื่อมีการช่วยเหลือ เพื่อป้องกันถึงความก้าวหน้าของพัฒนาการ
17. ข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ควรมีการรวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบ และมีการบันทึกให้เป็นปกติและเป็นปัจจุบัน

18. มีกระบวนการในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ การเจริญเติบโต การปฏิบัติงานของเด็ก ระหว่างครูและผู้ปกครอง ด้วยวิธีที่หลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง

ครายแอน (Cryan 1986:345) ได้กล่าวถึงลักษณะของการประเมินที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย สรุปได้ดังนี้

1. การประเมินที่ไม่ต่อเนื่อง คือ การประเมินที่ใช้วิธีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยขาดการประเมินอย่างต่อเนื่องในระหว่างเรียน
2. การประเมินที่ให้ความสำคัญกับแบบทดสอบมากกว่าการเก็บสะสมผลงานของเด็กตลอดทั้งปี
3. การประเมินที่ใช้ผลการประเมินเพียงครั้งเดียวตัดสินหรือสรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก

4. การประเมินที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก

สรุปได้ว่า หลักของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ วางแผนล่วงหน้า เลือกวิธีการเครื่องมือให้เหมาะสม ประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครบทุกด้าน จัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆมาประกอบประเมิน และนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับเด็ก

2.4 ขอบข่ายการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2545: 4) ได้เสนอขอบข่ายการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

การประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกายเป็นองค์ประกอบด้านหนึ่งที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีขอบข่ายของการประเมินพัฒนาการดังนี้

1. ทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ การยืน การเดิน การวิ่ง การโยน การกระโดด การรับลูกบอล การขว้างลูกบอลและการเตะลูกบอล
2. ทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ การปั้น การร้อย การตัด การต่อ และการวาดภาพอย่างอิสระ
3. สุขภาพอนามัย ได้แก่ มีน้ำหนัก ส่วนสูงและเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์อายุและมีสุขนิสัยที่ดี

การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม

พัฒนาการด้านอารมณ์ เป็นการแสดงออกของอารมณ์และจิตใจ ซึ่งมีรากฐานมาจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อม และทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์และตอบสนองทางสังคมต่างๆ ซึ่งมีขอบข่ายของการประเมินพัฒนาการดังนี้

1. การรู้จักตนเอง ช่วยเหลือตนเอง ได้แก่ ความร่าเริง สดชื่น แจ่มใส อารมณ์ดี รู้จักตนเอง ฟังพอใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง กล้าพูดกล้าแสดงออก การแสดงความรู้สึก ความต้องการและอารมณ์ การช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีสุขนิสัยที่ดี การรู้จักระมัดระวังและดูแลตนเองให้ปลอดภัย การรักษาสีทิวของตนเอง

2. การอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การรับรู้ความรู้สึกและยอมรับผู้อื่น การปฏิบัติตามข้อตกลง การเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นและการปฏิบัติตนเป็นผู้นำ ผู้ตาม

3. คุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การช่วยเหลือและแบ่งปัน การแสดงความรัก ความเมตตา ความมีวินัย ความอดทนและความรับผิดชอบ

4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ได้แก่ การปฏิบัติตนเบื้องต้นเหมาะสมสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย การปฏิบัติตนเบื้องต้นเหมาะสมตามประเพณีทางศาสนา ความชื่นชมในศิลปะและดนตรี ความประหยัด รู้จักใช้ รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในด้านการรับรู้ ความคิด ความเข้าใจ การใช้ภาษา และความคิดสร้างสรรค์ซึ่งมีขอบข่ายของการประเมิน ดังนี้

1. การคิด ได้แก่ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา

2. การใช้ภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการสื่อสาร

3. การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ ได้แก่ การจำแนกเปรียบเทียบ ความเหมือน ความต่าง การจัดหมวดหมู่สิ่งต่างๆ และการเรียงลำดับสิ่งต่างๆ

4. จำนวน ได้แก่ การนับจำนวน การรู้ค่าจำนวน

5. มิติสัมพันธ์ ได้แก่ การเข้าใจ การอธิบายในเรื่องตำแหน่ง ระยะทาง ทิศทางการต่อเข้าและการแยกออก

6. เวลา ได้แก่ การเปรียบเทียบเวลาต่างๆ การเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเวลา และฤดูกาล

การประเมินผลงานการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การประเมินผลงานการวาดภาพ มีวิธีการประเมินที่ต่างจากการประเมินอื่นๆ คือ เป็นการประเมินที่มุ่งวัดระดับความเจริญงอกงามทางความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก โดยแยกการวัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นผลงานและส่วนที่เป็นพฤติกรรม ส่วนที่เป็นผลงาน สังเกตได้จากพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กต่อไปนี้

การประเมินด้านผลงาน เป็นการประเมินจากการสังเกตและจดบันทึกหรือทำตารางบันทึกด้วยวิธีต่างๆ กล่าวคือ สังเกตจากความสำเร็จของงานมีมากน้อยเพียงใด การพัฒนาการทำงานดีขึ้นหรือไม่ เช่น ทักษะการใช้มือ การใช้เครื่องมือ ข้อบกพร่องในการทำงานในครั้งก่อนๆ หหมดไปแล้วหรือยัง มีทักษะการวาดหรือระบายสี ภาพวาดมีลายเส้นมั่นคง ราบรื่น ต่อเนื่องหรือไม่ ตลอดจนมีความริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด และต้องมีการบันทึก ชื่อเด็ก วันที่ เดือน และปีที่ทำงานทุกครั้งที่ผลงานของเด็กด้วย

การประเมินด้านพฤติกรรม ประเมินได้โดยการสังเกตจากพฤติกรรมด้านต่างๆของเด็กอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้คล่องแคล่ว มั่นคงมีช่วงความสนใจสั้นหรือยาวเพียงใด ปฏิบัติงานได้สำเร็จหรือไม่

พัฒนาการด้านอารมณ์ มีการแสดงออกในด้านความพึงพอใจในงานที่ตนทำ ความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงาน ความมั่นใจในการทำงาน

พัฒนาการทางด้านสังคม มีความสามารถทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อน ปรับตัวให้เข้ากับหมู่คณะได้ มีความรับผิดชอบต่องาน รู้จักทำความสะอาดรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ หลังจากปฏิบัติงาน

พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ มีความคิดแปลกใหม่ ไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น แก้ปัญหา และมีความเชื่อมั่นในความคิดของตน

จะเห็นได้ว่า การประเมินผลงานการวาดภาพ มีวิธีการประเมินที่ต่างจากการประเมินอื่น คือ เป็นการประเมินที่มุ่งวัดระดับความเจริญงอกงามทางความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก ภาพวาดที่มีการเก็บเป็นระยะๆ สามารถสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของเด็กได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการประเมินพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพในระดับปฐมวัย จึงเป็นการ

ศึกษาลำดับขั้นพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็กจากผลงานการวาดภาพ เพื่อระบุให้ได้ว่าเด็กได้พัฒนามาถึงขั้นใด มีความเหมาะสมตามวัยหรือไม่ อย่างไร

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการประเมินพัฒนาการทั่วไปและพัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย คือ แนวทางในการศึกษาพัฒนาการ ความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งจะต้องทำการประเมินให้ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

2.5 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ ต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกัน ทุกๆด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ: 3)

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540: 4-27) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

พัฒนาการ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ ในแง่มุมต่างๆทั้งส่วนที่เห็นได้ง่าย ชัดเจนและส่วนที่เห็นได้ยาก ซ้ำซ้อน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาพัฒนาการในเด็กปฐมวัย ก็เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และนำความรู้นั้นๆมาใช้ประโยชน์ ในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม รวมทั้งทำนายว่าการเปลี่ยนแปลงในอดีตและในอนาคตของเด็กจะเป็นไปในทิศทางใด

ความรู้เรื่องพัฒนาการ จะช่วยให้ครูมองเห็นและเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยได้เด่นชัดยิ่งขึ้น สามารถรวบรวมข้อเท็จจริงได้ตรงประเด็น ทำให้การแปลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลข้อมูลด้านพัฒนาการของเด็ก มีทิศทางที่ชัดเจนขึ้น ทำให้ทราบเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความดูแลเลี้ยงดูและให้การศึกษแก่เด็ก

พัฒนาการตามวัยของเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2546: 26-29) คือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะและความสามารถในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทางการเคลื่อนไหว ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างการใช้กล้ามเนื้อต่างๆ

อายุ 3 ปี เด็กวัยนี้สามารถยืนทรงตัว และกระโดดขาเดียวได้ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ และวาดภาพระบายสีอิสระได้

อายุ 4 ปี เด็กในวัยนี้มักไม่ชอบอยู่นิ่ง เด็กสามารถกระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสองข้าง เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ และตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้

อายุ 5 ปี เด็กวัยนี้เป็นวัยที่สามารถยึดตัวได้คล่องแคล่ว กระโดดขาเดียวไปข้างหน้า อย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้ อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด และสามารถใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ หมายถึง ความสามารถในการแสดงความรู้สึก ต่อตนเองและผู้อื่น

อายุ 3 ปี เด็กวัยนี้สามารถแสดงอารมณ์ตามความรู้สึกได้ ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

อายุ 4 ปี เด็กวัยนี้มักชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

อายุ 5 ปี เด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม แสดงความชื่นชมต่อความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น

3. พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน การปรับตัว ในการเล่นหรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ และการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

อายุ 3 ปี เด็กวัยนี้สามารถรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้ และรู้จักรอคอย

อายุ 4 ปี เด็กวัยนี้สามารถแต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่นและเก็บของเล่นเข้าที่

อายุ 5 ปี เด็กวัยนี้สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับมอบหมาย เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการไหว้ ทำความเคารพ และขอบคุณ

4. พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการรับรู้ ความคิด ความเข้าใจ การใช้ภาษา และความคิดสร้างสรรค์

อายุ 3 ปี วัยนี้เป็นวัยแห่งการสำรวจ อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว เด็กสามารถ บอกสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาได้ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ แสดงท่าทางเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” และสร้างผลงานตามความคิด ของตนเองอย่างง่าย ๆ ได้

อายุ 4 ปี เด็กวัยนี้สามารถบอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วย ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่องได้ รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” สามารถสร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น

อายุ 5 ปี เด็กวัยนี้ เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น สามารถบอกความแตกต่าง ของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ นับปากเปล่าได้ถึง 20 สนทนาโต้ตอบ เล่าถ่ายทอดเรื่องราวได้ รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร” บอกชื่อ นามสกุล และ อายุของตนเองได้ สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่ได้

โดยสรุป พัฒนาการของเด็กมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับขั้น รวมถึง ความสามารถที่เพิ่มขึ้นตามวัย ดังนั้นพัฒนาการจึงเปรียบเสมือนตัวบ่งชี้ให้เห็นความสามารถและ การเรียนรู้ของเด็ก เป็นทิศทางให้ครูสามารถค้นหาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็กและ สามารถดำเนินการประเมินพัฒนาการเด็กได้ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง

2.6 พัฒนาการด้านการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

นอกจากการศึกษาพัฒนาการของเด็กจากพัฒนาการทั่วไปแล้ว พัฒนาการทาง ศิลปะก็สามารถสะท้อนให้เห็นพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กได้ดีเช่นกัน เมรี มาเยสกี (Mary Mayesky 2002:119) กล่าวว่า ความแตกต่างในการแสดงออก มุมมองและความสามารถในการ สร้างสรรค์ผลงานของเด็กที่มีอายุต่างกัน ที่ปรากฏอยู่บนภาพวาดของเด็ก สามารถสะท้อนให้เห็น ถึงลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กได้ การศึกษาการวาดภาพของเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสามารถด้านการรับรู้ของเด็กว่ามีพัฒนาไปตามระดับอายุของเด็กหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ข้อมูล

จากการวิจัย ศึกษาและวิเคราะห์การวาดภาพของเด็กปฐมวัย และทฤษฎีพัฒนาการศิลปะต่างๆ ของนักศิลปศึกษา คือแนวทางเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็กจากผลงานการวาดภาพของเด็ก

การวาดภาพเป็นกิจกรรมทางศิลปะประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาดเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อกับความคิด ได้ฝึกการสังเกต จำแนกและเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง สามารถแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสิ่งที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง สิ่งเหล่านี้จะปรากฏบนภาพวาดของเด็ก รายละเอียดบนภาพจะเพิ่มมากขึ้นตามระดับอายุและองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีผลการรับรู้ของเด็ก

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld 1987: 23 – 27) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการวาดภาพของเด็ก 7 ประการ คือ

1. ความเจริญเติบโตทางด้านอารมณ์

ในการสร้างสรรค์ภาพนั้น เด็กจะต้องใช้ความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์แปลกใหม่หรือประสบกับปัญหาการรับรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยประสบการณ์ที่กว้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในขณะสร้างสรรค์ภาพ เช่น ถ้าเด็กมีปัญหาในการปรับตัวไม่มั่นใจในการแสดงออก เด็กก็จะวาดภาพซ้ำๆ เหมือนกันตลอดเวลา หรือกรณีผู้ใหญ่ให้เด็กลอกแบบรูปเรขาคณิตเป็นประจำ เด็กก็จะทำเช่นนั้นและทำได้ดี แต่เด็กเหล่านี้จะสูญเสียความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะและการคิด เด็กที่รู้สึกมีอิสระ มีความมั่นใจในการแสดงออก จะสร้างสรรค์ภาพจากประสบการณ์แสดงออกทางเนื้อหา วัสดุที่ใช้ วาดภาพหลายแบบและไม่กลัวผิด หรือกังวลกับสิ่งที่ทำ ลักษณะเช่นนี้เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตทางอารมณ์ของเด็ก

2. ความเจริญเติบโตทางด้านสติปัญญา

การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยหรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสีหรือจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัยบุคคลหรือในแต่ละช่วงเวลา เนื่องจากกระบวนการทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์ เส้น รูปทรง สี

3. ความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย

การวาดภาพกับความเจริญเติบโตด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหว ในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทาง การลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกาย จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจาก ชั้นขีดเขียนเป็นเส้นยุ่งๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อยๆ การเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างซ้ำๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วสามารถลากเส้นให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้น และเมื่อเด็กเจริญเติบโตพัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหว จะทำให้รูปแบบการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น

4. ความเจริญเติบโตทางการรับรู้

ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้กับรับรู้ ความหมายและคุณภาพของสิ่งของต่างๆ ซึ่งการรับรู้ส่วนใหญ่ จะเป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับ สี รูปร่างและบริเวณว่าง พัฒนาการ การรับรู้ทางสายตา จะเริ่มพัฒนาแยกแยะสิ่งต่างๆ จากการแยกแยะ สี รูปร่าง ในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการของการรับรู้ทุกด้านมากขึ้น เด็กจะแสดงการรับรู้ บริเวณว่าง ซึ่งเด็กรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ระยะพัฒนาเกี่ยวกับบริเวณว่าง มีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เหมือนกับว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้น เด็กจะสามารถใช้บริเวณว่างได้เหมาะสมขึ้น หรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมา ในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของภาพให้มีความหมายและมีความสัมพันธ์กันได้ ภาพวาดจึงประกอบด้วยการใช้บริเวณว่าง รูปร่าง สี สัน ความรู้สึก นอกจากนี้ ไอลเวนเฟลด์ ยังกล่าวว่าเด็กที่มีการสังเกตดี จะรู้ว่าวัตถุต่าง ๆ ย่อมมีความต่างกันด้านรูปร่าง รูปทรง สี ความเรียบและขรุขระ ความรู้สึกต่อแสงและความมืด การรับรู้เหล่านี้ล้วนมาจากประสบการณ์ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

5. ความเจริญเติบโตทางด้านสังคม

การวาดภาพเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นเกี่ยวกับความคิด คำนี้ส่วนตัว สิ่งแวดล้อม สังคมและในอีกแง่หนึ่งแสดงถึงการทำงานร่วมกัน ในระยะแรก เมื่อเด็กเริ่มวาด จะวาดคนที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ตัวเอง เพื่อน ฯลฯ แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น สิ่งที่วาดจะมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่ใกล้ตัวออกไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กรับรู้โลกภายนอกที่กว้างขึ้น ประสบการณ์เหล่านี้จะเกิดจากการสะสมความรู้สึกมีความสนใจต่อสิ่งต่างๆ เช่น เด็กวาดภาพคนดับเพลิง บุคคลอาชีพต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น

6. ความเจริญเติบโตทางด้านสุนทรียภาพ

พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ แสดงให้เห็นถึงประสาทสัมผัสที่ได้บูรณาการ ประสบการณ์ทั้งหมด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกและการรับรู้ ผลจากการบูรณาการนี้ สามารถที่จะพบได้จากการจัดภาพที่ประสานกลมกลืนเป็นเอกภาพ และแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดด้วยภาวะของบริเวณว่าง เส้น ลักษณะผิว และสี

7. ความเจริญเติบโตทางการสร้างสรรค์

พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เริ่มพัฒนาตั้งแต่เด็กทำเครื่องหมาย ได้ครั้งแรก แล้วเรียกสิ่งที่สร้างนั้นว่า “ผู้ชาย” “บ้าน” หรือ “ภูเขา” รูปที่เด็กสร้างขึ้นมานี้ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จากการคิดสร้างสิ่งง่าย ๆ เหล่านี้ จะนำไปสู่การสร้างสิ่งยาก ๆ ซึ่งจะผ่านขั้นตอนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ ต้องอาศัยเสรีภาพทางความคิดและการกระทำ เมื่อเด็กรู้สึกมีอิสระภาพและความกล้าที่จะแสดงออก การแสดงออกในครั้งต่อไป เด็กจะสร้างรูปร่างและใส่บางสิ่งลงในภาพของตน สิ่งที่แสดงออกมานั้นมาจากความคิดจินตนาการ ความรู้สึกอิสระและมั่นใจ ที่สร้างสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ด้วยเด็กที่ถูกขัดขวางหรือยับยั้งด้วยกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่ไม่มีเหตุผล มักจะขาดความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง การแสดงออกมักเลียนแบบผู้อื่น ดังนั้นองค์ประกอบที่มีผลต่อการวาดภาพของเด็ก จึงประกอบด้วย ความพร้อมทางร่างกาย สภาวะทางอารมณ์ จิตใจ การรับรู้ทางสังคม การเจริญเติบโตทางสติปัญญา วุฒิภาวะและอายุของเด็ก

การวาดภาพ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ได้แสดงความสามารถ และได้เห็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตน ผ่านกระบวนการทำงานทางศิลปะ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อมและสังคม การวาดภาพของเด็กจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์ แล้วจึงบูรณาการ ประสบการณ์ ความคิดและจินตนาการ เข้าด้วยกัน แล้วสังเคราะห์เป็นเส้น รูปทรง สี ในขั้นสุดท้าย ข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือการแสดงจินตนาการ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาความเชื่อและความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงาน ทำให้เด็กจะมีความพร้อมในการเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่และเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาในการที่จะพาตัวเองเข้าไปสู่สิ่งต่าง ๆ หรือปัญหาต่าง ๆ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้ทำการวิจัย ศึกษาและวิเคราะห์การวาดภาพของเด็กปฐมวัย และสรุปเป็นทฤษฎีสำคัญๆ ไว้ดังต่อไปนี้

เคลล็อกก์ (Kellogg 1970: 16-25) ได้ทำการศึกษาวิธีการวาดภาพจากผลงานการวาดภาพระบายสีของเด็ก ทั้งในยุโรป อเมริกา เอเชียรวมทั้งประเทศไทย และลงความเห็นว่าเด็กทั่วโลกมีพัฒนาการในการวาดภาพเป็นขั้นตอนเหมือนกัน และได้แบ่งขั้นตอนของการวาดภาพของเด็กออกเป็น 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นขีดเขียนเบื้องต้น (Basic Scribbling stage) เป็นลักษณะการขีดเขียนของเด็กอายุ 2 ขวบหรือก่อน 2 ขวบเล็กน้อย เด็กจะแสดงออกตามความรู้สึกของตนเอง เริ่มรู้จักสังเกตว่าสิ่งที่พบเห็นนั้นมีลักษณะอย่างไร โดยอาจลากเส้นต่างๆ ลงบนกระดาษ ฟืนทราย ฝาผนัง ฯลฯ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ไม่จำเป็นต้องใช้การควบคุมโดยสายตาได้ การขีดเขียนเกิดจากความพอใจที่ทำแบบนั้นซ้ำไปซ้ำมา หลังจากนั้นจึงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบและเริ่มมีความหมายสำหรับตัวเอง เด็กเริ่มสนุกสนานหรือจินตนาการถึงสิ่งที่เด็กอยากทำ ภาพขีดเขียนจะเป็นไปตามธรรมชาติหรือตามปกตินิสัย โดยมีได้สอน การขีดเขียนของเด็กเป็นเสมือนพื้นฐานหรือโครงสร้างทางศิลปะของเด็ก ซึ่งเคลล็อกก์ กล่าวว่าลักษณะการขีดเขียนพื้นฐานของเด็กมีอย่างน้อย 20 ร้อยรอย ได้แก่ 1.จุด 2.เส้นแนวตั้งเดียว 3.เส้นแนวนอนเดียว 4.เส้นเอียงเดียว 5.เส้นโค้งเดียว 6.เส้นแนวตั้งหลายเส้น 7.เส้นแนวนอนหลายเส้น 8.เส้นเอียงหลายเส้น 9.เส้นโค้งหลายเส้น 10.เส้นเคลื่อนสายเดียว 11.เส้นเคลื่อนสายทับซ้อนกัน 12.เส้นซิกแซก หรือเส้นคลื่น 13.เส้นห่วงเดียว 14.เส้นห่วงหลายเส้น 15.เส้นขมวดกันหอย 16.วงกลมทับซ้อนกันหลายวง 17.เส้นรอบวงทับซ้อนกันหลายเส้น 18.วงกลมต่อเนื่องกันหลายวง 19.วงกลมเดี่ยวปลายเส้นจรดซ้อนกัน 20.วงกลมเส้นปลายจรดที่เดิมแต่ยังบิดเบี้ยว ดังภาพ

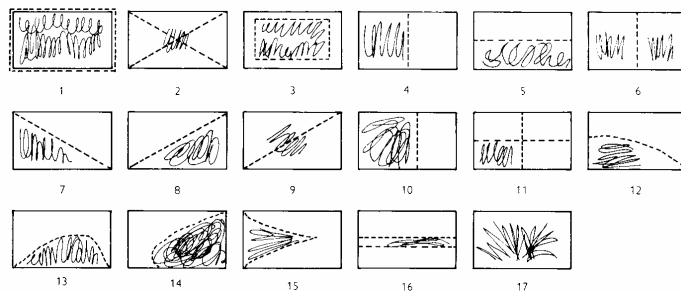

ภาพที่ 2.1 เส้นขีดเขียนพื้นฐาน

(Kellogg 1950: 2)

นอกจากนี้ เคลล็อกก์ ยังกล่าวถึงลักษณะของการขีดเขียนที่เด็กมักสลับสับเปลี่ยนกันไปมา ทำให้ตำแหน่งขีดเขียนไม่มีความชัดเจนและกระจายทั่วไป จนไม่สามารถกำหนดลำดับขั้นได้ชัดเจน โดยอธิบายว่า สาเหตุที่เด็กเปลี่ยนทิศทางบ่อยๆ อาจเนื่องมาจากความเมื่อยล้าหรือ

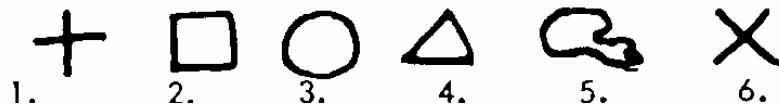
ต้องการเปลี่ยนรูปร่างของการขีดเขียน และได้แบ่งตำแหน่งของการจัดวางภาพ หรือตำแหน่งที่เด็กชอบขีดเขียน ออกเป็น 17 แบบ ด้วยกันคือ 1.เขียนเต็มไปหมดทั้งหน้ากระดาษ 2.เริ่มจากจุดศูนย์กลาง บางทีเล็กบางทีใหญ่ แต่อยู่ตรงกลางกระดาษ 3.มีช่องว่างแต่อยู่ในกรอบ โดยมีขอบกระดาษว่างไว้เป็นกรอบ 4.เขียนเส้นตั้งโดยใช้กระดาษครึ่งเดียว 5.เขียนเส้นนอนโดยใช้กระดาษครึ่งเดียว 6.ภาพสองภาพอยู่คนละด้านแต่สมดุลกัน 7.ภาพอยู่ในเส้นทแยงมุม ลักษณะการเขียนอยู่ในกรอบลักษณะรูปสามเหลี่ยม 8.ภาพยังอยู่ในเส้นทแยงมุมแต่มีเส้นล้นออกจากครึ่งหนึ่งของเส้นทแยงมุม 9.ภาพอยู่ในแกนกลางของเส้นทแยงมุมและกระจายไปอย่างราบเรียบสม่ำเสมอ 10.ภาพที่เขียนจะปรากฏ 2 ใน 3 ส่วนของกระดาษ โดยจะเห็นเส้นที่เขียนแยกออกจากกันอย่างเด่นชัด 11.ภาพอยู่ในกระดาษเพียง 1 ใน 4 โดยอยู่ที่มุมใดมุมหนึ่งของกระดาษ 12.ภาพแผ่กระจายมุมหนึ่งเป็นรูปพัด อีกมุมหนึ่งว่างเปล่า 13.ภาพอยู่ในแนวโค้งที่มุมด้านหนึ่งของกระดาษ 14. ภาพอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุมทั้ง 2 ด้านของกระดาษ 15.ภาพจะปรากฏในรูปปิรามิด โดยเริ่มจากมุม 2 มุมอีก 2 มุมว่างเปล่า 16.ภาพจะพาดลักษณะเป็นแถบระหว่างกระดาษ 17.ภาพเส้นแผ่กระจายเป็นรูปพัด โดยเริ่มจากตอนล่างของกระดาษ ดังภาพ

ภาพที่ 2.2 ตำแหน่งของการจัดวางภาพ

(Kellogg 1970: 24-25)

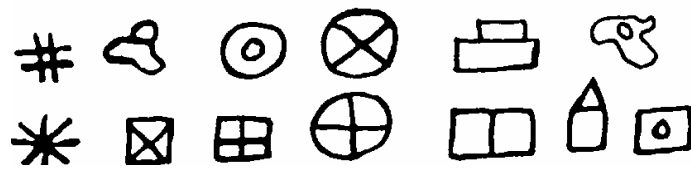
2. ขั้นแผนภาพ (Diagram stage) เป็นขั้นที่เด็กอายุประมาณ 3-4 ปี เด็กจะลากเส้นเดี่ยวแสดงรูปร่างของภาพที่วาดได้ เรียกว่าแผนภาพ (Diagram) มี 6 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ 1. รูปกากบาท คล้ายเครื่องหมายบวก 2. รูปสี่เหลี่ยม วงกลมหรือวงรี 3. รูปสามเหลี่ยม 4. รูปที่มีรูปทรงแปลกๆ ซึ่งอาจเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของแผนภาพ และ 5. รูปกากบาทแนวทแยงมุม คล้ายตัวอักษรในภาษาอังกฤษ (X) ดังภาพ

ภาพที่ 2.3 แผนภาพ

(Kellogg 1950: 2)

3. ขั้นภาพจากการรวม (Combines stage) เป็นการนำแผนภาพ 2 ภาพมารวมกัน เป็นภาพใหม่ ในขั้นนี้มีการเกิดภาพ ที่เรียกว่าแมนดาลา (Mandalas) ซึ่งหมายถึง รูปสี่เหลี่ยมหรือวงกลมที่ถูกแบ่งส่วนด้วยเส้นกากบาท ซึ่งเกิดได้จากการรวมและการผสมผสาน ดังภาพ

ภาพที่ 2.4 ภาพจากการรวม

(Kellogg 1950: 2)

4. ขั้นภาพจากการผสมผสาน (Aggregates stage) ภาพจากการผสมผสาน เกิดจากการนำแผนภาพตั้งแต่ 3 ลักษณะมาผสมผสานกันเกิดเป็นภาพใหม่ ดังภาพ

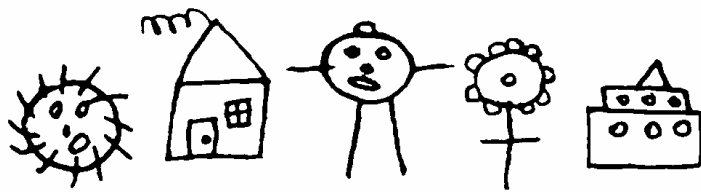

ภาพที่ 2.5 ภาพที่เกิดจากการผสมผสาน

(Kellogg 1950: 2)

5. ขั้นแสดงรูปภาพ (Pictorials stage) เกิดขึ้นในช่วงอายุประมาณ 4 – 5 ปี ในขั้นนี้ เด็กสามารถรู้ถึงความสัมพันธ์ของขนาดวัตถุจริง ภาพที่วาดผู้ใหญ่พอจะดูออก แต่สัดส่วน และขนาดยังไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากเด็กในวัยนี้จะวาดภาพโดยคำนึงถึงการเติมเต็มเนื้อที่เป็นหลัก ถ้าเนื้อที่ว่างเหลือน้อย เด็กจะวาดภาพที่มีขนาดเล็กเติมลงไป แต่ถ้าพื้นที่เหลือมาก เด็กก็จะวาดภาพที่มีขนาดใหญ่ เพื่อให้ภาพดูเต็มพื้นที่ การวาดภาพของเด็กในขั้นนี้แสดงเป็นรูปนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะแรก เป็นการวาดภาพซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่ไม่มีรายละเอียดของภาพมากนัก แสดงให้เห็นถึงคน สัตว์ บ้าน ต้นไม้ และระยะหลัง ที่เด็กจะวาดภาพคน บ้าน สัตว์ ต้นไม้ ที่มีรายละเอียดของภาพคล้ายชัดเจนและคล้ายของจริงมากขึ้นตามลำดับ และ

เนื่องจากภาพวาดของเด็กอาจจะมีการนำลักษณะการวาดภาพในขั้นต้นๆกลับมาใช้ได้เสมอ ภาพวาดระยะนี้ยังคงปรากฏเส้นขีดเขียน ภาพแบบแมนดาลาและรูปแผนภาพอยู่ เห็นได้จาก เส้นควั่นที่เกิดจากการขีดเขียน รูปบ้านและหลังคาที่เกิดจากภาพสี่เหลี่ยมและสามเหลี่ยม นอกจากนี้ เคลลล็อกก์ ยังได้กล่าวถึงลักษณะของภาพที่มีความเป็นสากลและคล้ายคลึงกัน คือภาพบ้านที่มีหลังคาเป็นรูปสามเหลี่ยมและตัวบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีประตู และหน้าต่างที่เป็นรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งบางครั้งมีการนำรูปสี่เหลี่ยมมาวาดตกแต่งผ่านหน้าต่างที่หน้าต่าง นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กมักวาดปล่องไฟอยู่บนหลังคาบ้าน แม้ว่าบ้านเรือนจริงๆของประเทศนั้นจะไม่มีปล่องไฟเลยก็ตาม

ภาพที่ 2.6 ภาพที่สร้างจากการนำแผนภาพแบบต่างมารวมกัน

(Kellogg 1950: 2)

นอกจากทฤษฎีวาดภาพของ เคลลล็อกก์แล้ว ทฤษฎีวาดภาพที่นิยมนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์การวาดภาพของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ทฤษฎีวาดภาพของโลเวนเฟลด์

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987:33-39) ได้จัดระดับการวาดภาพของเด็กในช่วงปฐมวัย ไว้ 4 ขั้น สรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2 – 4 ปี การขีดเขียนแสดงถึงความเจริญของการรู้คิดและการเรียนรู้ของระบบประสาทสัมผัส เด็กเริ่มสังเกตรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวและแสดงออกโดยการลากเส้นต่างๆออกไปอย่างรวดเร็วบนกระดาษ พื้นดินหรือฝายผนัง ลำดับขั้นของการวาดภาพแบบขีดเขียนแบ่งได้ออกเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ขีดเขียนยุ่งเหยิง (Free Scribbling) อายุ 2 – 4ปี ในขั้นนี้ เด็กจะขีดเขียนเป็นเส้นยุ่งเหยิง ไม่มีรูปแบบ แยกแยะไม่ได้ แต่มีความหมายและทุกเส้นเป็นศิลปะทั้งสิ้น และยังเป็นพื้นฐานของศิลปะลายเส้นด้วย เด็กมักจะขีดเขียน 2 ใน 3 ของกระดาษอีก 1 ใน 3 จะว่างไว้ สรุปได้ว่ามีเส้นขีดเขียนประมาณ 20 ชนิด ตามการมองของผู้ใหญ่ ประกอบด้วยเส้นแนวนอน เส้นทแยงมุม เส้นวงกลม เส้นโค้ง เส้นคลื่น รวมทั้งจุด

2. ควบคุมการขีดเขียน (Control Scribbling) เป็นขั้นที่เด็กควบคุมการขีดเขียนเส้นไปมา ทำให้เส้นมาบรรจบกันเชื่อมกัน เกิดเป็นรูปร่างต่างๆขึ้น เส้นโค้งที่หัวท้ายมาบรรจบกัน มักจะเกิด

เป็นวงกลม วงรี รูปอิสระ คล้ายรูปทรงเรขาคณิตแต่เป็นรูปเรขาคณิตที่ไม่สมบูรณ์และการเชื่อม
บรรจบของเส้นขีดเขียนที่เป็นมุม ทำให้เกิดรูปร่างต่างๆ เช่น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เป็นต้น

ลักษณะของภาพที่เกิดจากการที่เด็กเขียนเส้นสองเส้นไปในทิศทางต่างๆและมา
บรรจบกัน นักวิชาการบางท่านอธิบายว่าเป็นผลจากการที่เด็กมองเห็นสิ่งต่างๆในธรรมชาติเป็น
รูปทรงรูปทรงเรขาคณิต เช่น เห็นพระจันทร์เป็นรูปวงกลม เห็นแขนขาเป็นรูปทรงกระบอก ใบหูไม่มี
รูปทรง จึงคิดและวาดสิ่งที่รับรู้ แต่เนื่องจากเด็กมีทักษะไม่เพียงพอในการวาด จึงใช้รูปทรง
เรขาคณิต เพราะวาดได้ง่าย แต่ทฤษฎีเกสตัลท์ กลับกล่าวว่าเด็กได้รับประสบการณ์จากสิ่งที่พบใน
ชีวิตประจำวันนั่นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543: 16)

3. ขั้นตั้งชื่อผลงาน (Naming Scribbling) อายุ 3 – 4 ปี

เมื่อเด็กพอใจในผลงานที่สร้างขึ้นและตั้งชื่อ นับว่าเป็นขั้นของการนำประสบการณ์ที่
รับรู้และสัมผัสไว้ออกมาใช้และสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มตั้งชื่อสิ่งที่วาด
เช่น พ่อ แม่ บ้าน รถยนต์ หมา ต้นไม้ ฯลฯ โลเวนเฟลด์ กล่าวว่าแม้ภาพที่วาดจะยังไม่เหมือนจริง
แต่ก็แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของสมองที่เจริญขึ้นอีกขั้นหนึ่ง

ขั้นที่ 2 การตกแต่งด้วยแมนดالا พระอาทิตย์ และรัศมี (Design Stage) อายุ 3-5 ปี
แมนดالا หมายถึง ภาพที่ประกอบด้วยรูปกากบาทและวงกลมที่ซ้อนกัน การวาดแมนดالا
แสดงถึงความเข้าใจด้านความสวยงามและความสมบูรณ์ของภาพที่เด็กชอบทำ เมื่อเขียนวงกลม
เป็นดวงอาทิตย์ได้ เด็กจะเริ่มทดลองขีดเส้นรัศมี ซึ่งทำให้เกิดพลังการแสดงออกทางอารมณ์
ความคิด การวาดภาพดวงอาทิตย์และรัศมี เป็นการแสดงออกของเด็ก อันเป็นสัญญาณในการที่
เขาจะเริ่มสร้างสรรค์และตกแต่งสิ่งอื่นๆที่น่าสนใจๆต่อไป

ขั้นที่ 3 เริ่มวาดภาพเป็นเรื่องเป็นราว (Pre-schematic Stage) อายุ 4-6 ปี
เด็กจะวาดภาพมากขึ้นตามลำดับ และเริ่มสังเกตภาพของวัตถุที่เห็นจนเข้าใจที่อยู่ของวัตถุต่างๆ
ในธรรมชาติ เห็นความลึกหรือความใกล้ ไกลของวัตถุ และมิติของสิ่งต่างๆ ที่วางต่อกันเป็น
ระเบียบ ในระยะนี้เด็กจะใช้รูปต่างๆ เช่น รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม ฯลฯ หรือรูปทรง
เรขาคณิตแบบเว้าๆแหว่งๆ หลายแบบ เพื่อแสดงความคิดและจินตนาการ เหมือนกับที่ศิลปินใช้
เส้น สีที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้ดูผลงานศิลปะ

พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กขั้นนี้จะแบ่งเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เริ่มวาดรูปแต่ยังไม่มีเส้นพื้นฐาน

จากการรับรู้สิ่งแวดลอมมาเป็นเวลานาน พออายุได้ 4 ปี เด็กจะเริ่มถ่ายทอดประสบการณ์ที่รับรู้ ออกมา ภาพวาดในระยะแรกจะเป็นภาพ สิ่งของ ต้นไม้ คนและสัตว์ ซึ่งมีรายละเอียดน้อย ยัง ไม่ได้สัดส่วน และไม่มีเส้นพื้นฐาน

ระยะเริ่มวาดภาพ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วาดรูปมีรายละเอียดน้อย ยังไม่ได้สัดส่วน วาดแบบกระจัดกระจาย

ระยะที่ 2 วาดรูปในลักษณะเดียวกับระยะที่ 1 แต่มีรายละเอียดของภาพเพิ่มมากขึ้น ได้สัดส่วนมากขึ้น และยังมีเส้นพื้นฐาน

ขั้นที่ 4 วาดภาพเป็นรูปร่างและเรื่องราวตามความคิด (Schematic) อายุ 5 – 7 ปี เมื่อเด็กมีพัฒนาการของสมองผ่านขั้นที่ 1 2 และ 3 แล้วในระยะนี้ เด็กจะเริ่มใส่สิ่งต่างๆ ที่ตนเอง รับรู้และจำได้ เช่น บ้าน วัว ต้นไม้ คน สัตว์ ดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า บ้านบนเนินเขา สัตว์ในทุ่งนา ผูกเป็นเรื่องราวเดียวกัน ขั้นนี้ภาพวาดของเด็กสามารถสื่อผู้ใหญ่เข้าใจได้มากขึ้น

นอกจากการศึกษาความรู้ ความคิดและพัฒนาการจากภาพวาดทั่วไปของเด็กแล้ว เรายังสามารถศึกษาการรับรู้ ความคิด จินตนาการของเด็กได้จากภาพคนที่เด็กวาด เพราะใน บรรดาเรื่องราวทั้งหมด เรื่องของคนหรือสิ่งที่เกี่ยวกับคนเป็นสิ่งที่เด็กให้ความสนใจที่สุด การที่เด็ก วาดรูปคนขึ้นก็เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออกของตนกับความเป็นจริง เพราะเมื่อใดเด็กเกิดความพอใจ มีความซาบซึ้งในความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออกกับความ เป็นจริงตามธรรมชาติซึ่งเด็กต้องการแสดงออก การที่เด็กสังเกตเห็นรายละเอียดของรูปร่างคน จน สามารถวาดภาพคนได้นั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละคนได้เป็น อย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543: 21) แนวคิดดังกล่าวมาจากผล ของการศึกษาเกี่ยวกับการวาดภาพคน “Draw a man Test” ที่กู๊ดอินาฟ ได้ทำการศึกษาวาด ภาพคนของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3-11 ปี โดยสรุปว่าเด็กที่มีความสามารถในการวาดภาพคนที่มี รายละเอียดต่างๆครบสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรายละเอียดของคน ที่ สมบูรณ์ด้วยเช่นกัน กู๊ดอินาฟ กล่าวถึงลักษณะการวาดภาพคนของเด็กว่า เป็นการวาดเพื่อ ถ่ายทอดความคิด ที่ไม่คำนึงถึงความถูกต้องทางกายวิภาค ดังเช่นการที่เด็กวาดภาพคนที่มีแขนขา ต่อกออกมาจากลำตัว หันหน้าตรงและไม่มีผมมากกว่าแบบอื่นๆ ซึ่งแสดงถึงการรับรู้จากการมองเห็น มากกว่าการรับรู้อย่างมีเหตุผลตามสภาพความเป็นจริง (Goodenough, 1924 อ้างถึงใน วริยา ลีละฉติ 2544: 31)

นอกจากนี้ยังมีผู้ทำการวิจัย ศึกษาและวิเคราะห์การวาดภาพคนของเด็กและสรุปเป็น ทฤษฎีสำคัญๆ ไว้ดังนี้

เคลลล็อกก์ (Kellogg, 1970) ศึกษาวิธีการวาดภาพคนของเด็กด้วยดินสอ ผลการวิจัยพบว่า การวาดภาพคนในระยะแรก เริ่มขึ้นเมื่อเด็กอายุประมาณ 4 ขวบ โดยมีวิวัฒนาการมาจากการวาดภาพสี่เหลี่ยมหรือวงกลมที่ถูกแบ่งด้วยกากบาท ที่เรียกว่า แมนดالا เป็นการวาดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ภาพแบบแมนดالاเป็นภาพคนที่เด็กแสดงความสมดุลของศีรษะ แขน และขาในแบบของแมนดالا ต่อมาเด็กจะเริ่มวาดเป็นภาพรัศมีที่พุ่งออกจากจุดศูนย์กลางหรือวาดเป็นรูปดวงอาทิตย์ ที่มีรัศมีอยู่รอบๆ ซึ่งพบอยู่เสมอในภาพวาดของเด็ก แม้ว่าบางครั้งเด็กอาจจะวาดเพื่อแสดงภาพสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่ดวงอาทิตย์ก็ตาม และหลังจากเขียนวงกลมและรูปดวงอาทิตย์สองแสงเจิดจ้า ภาพวาดของเด็กจะพัฒนามาสู่การวาดภาพคน การวาดภาพคนของเด็กในช่วงต้นๆ มักจะเป็นภาพหน้าตาแบบผสมผสาน กล่าวคือเด็กวาดภาพหน้าตาโดยการนำแผนภาพ (Diagrams) ตั้งแต่ 3 รูปมาประกอบกันเป็นหน้าตา ซึ่งยังดูไม่ชัดเจนนัก เด็กมักขีดเขียนบนศีรษะเป็นเส้นยุ่งๆ หรือวาดเป็นวงกลมวางอยู่บนศีรษะเพื่อต้องการสื่อถึงผม เด็กจะเริ่มเขียนใบหน้าคนได้ก่อนโดยมีแขนขา เป็นส่วนประกอบเล็กน้อย แต่แขน ขา และผม อาจยังดูเหมือนรัศมีที่ขีดอยู่รอบๆศีรษะ การวาดแขนในระยะแรกๆ มักจะวาดต่อออกมาจากหัวหรือเท้า ดังนั้นภาพคนแบบแมนดالاจึงมีลักษณะลำตัวเป็นแท่ง แขนและขาต่อออกมาจากหัวซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพระอาทิตย์ที่มีรัศมี เคลลล็อกก์ อธิบายลักษณะการวาดภาพเช่นนี้ว่า เกิดจากการเลียนแบบวิธีการวาดภาพของผู้ใหญ่มากกว่าต้องการตัดทอน ซึ่งจะพัฒนาต่อไปจนสามารถวางตำแหน่งของแขนที่ลำตัวได้อย่างถูกต้อง และวาดภาพเพิ่มเติมจากส่วนหนึ่งไปสู่อีกส่วนหนึ่งจนเป็นรูปร่างคนที่สมบูรณ์ รูปคนในระยะแรกที่เด็กวาดอาจจะดูไม่เหมือนคน แต่มีความรู้สึกและให้ความรู้สึก เด็กจะวาดภาพคนในแบบเดิมๆ ซ้ำอยู่ระยะหนึ่ง แล้วจึงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา การวาดภาพของตนต่อไป

บางครั้ง เราจะพบว่าภาพคนบางภาพที่เด็กวาด มีเพียงขาที่ยื่นออกมาจากศีรษะ แต่ไม่มีแขน แต่ภาพคนที่ไม่ใช่ขาแต่มีแขนกลับพบได้น้อยมากในภาพวาดของเด็ก และโดยทั่วไปภาพคนของเด็ก จะไม่มีคอ ซึ่งเคลลล็อกก์ กล่าวว่าการที่เด็กวาดภาพคนที่ไม่ใช่แขนนั้น ไม่ใช่เกิดจากการที่เด็กไม่รู้ หรือการขาดวุฒิภาวะในการแสดงออกทางศิลปะ แต่อาจจะเกิดจากการวาดไม่เสร็จ หรือเหตุผลทางความงาม ที่เด็กคิดว่าน่าจะดูดีกว่า ถ้าไม่มีแขน

โดยทั่วไป เด็กจะเริ่มวาดภาพคน ที่มีลำตัวสองท่อน ซึ่งมีลำตัวท่อนบนและท่อนล่าง ที่มีรูปร่างเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน เพื่อแสดงเส้นเอวตามความเป็นจริง นอกจากนี้ เคลลล็อกก์ ยังได้กล่าวถึงการวาดภาพ เพื่อแสดงเพศของเด็กว่า เด็กจะใช้วิธีการวาดเครื่องแต่งกายและลักษณะทางร่างกายให้แตกต่างกัน เช่น ลำตัวด้านล่าง ที่มีลักษณะสามเหลี่ยม หมายถึง กระโปรง

ของผู้หญิง หรือรูปสี่เหลี่ยมสองส่วนต่อกัน หมายถึง กางเกงของผู้ชาย และลำตัวส่วนบน อาจแทน ด้วยวงกลม ห่วงหรือสี่เหลี่ยม เป็นต้น

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld 1987: 6, 119-121) กล่าวว่า ระยะเริ่มต้นของการวาดภาพ คนของเด็ก จะเกิดขึ้นเมื่ออายุประมาณ 3 ปี โดยเริ่มจาก การวาดวงกลมที่ปิดเบี้ยว เพื่อสื่อถึง ศีรษะ หลังจากที่เด็กเขียนวงกลม เขียนดวงอาทิตย์ แมนดالاและรัศมีได้แล้ว เมื่ออายุ 4 ปี ภาพ คนจะเห็นเด่นชัดขึ้น ภาพคนของเด็กในระยะแรก ประกอบด้วย ศีรษะ แขน และขาเท่านั้น แต่ยังไม่ ถูกต้องตามสัดส่วนและผิดรูปร่าง กล่าวคือส่วนใหญ่ขาจะต่อกับศีรษะ มีลำตัว นิ้วมือ นิ้วเท้า ซึ่ง อยู่ในขั้นเขียนภาพให้มีความหมาย (The Preschematic Stage) ในระยะปลาย ของพัฒนาการ ขั้นนี้ เด็กจะสามารถเขียนรายละเอียดของใบหน้า เสื้อผ้า ผมและส่วนอื่นๆ ได้มากขึ้น และเมื่อเด็ก อายุ 5 ปี ภาพคนของเด็ก จะมีศีรษะ มีหน้าตาครบ มีลำตัว นิ้ว โดยใช้ เส้นเดี่ยว แทนแขนขา วงรี แทนมือและเท้า เมื่อพัฒนาการวาดภาพมาถึงอายุ 6 ปี เด็กจะวาดภาพได้สมบูรณ์มากขึ้น การวาง ตำแหน่ง หู ตา จมูก ปาก จะอยู่ในลักษณะที่ถูกต้อง และมีรายละเอียดของเครื่องแต่งกายเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เหมือนจริงมากนัก

นอกจากการวาดภาพคนของเด็ก จะเป็นไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการแล้ว ยังเป็นไปตามสภาพการรับรู้เกี่ยวกับตัวเองของเด็กอีกด้วย ซึ่งแมคคิลเวิน (McIlvain 1961: 107-108 อ้างถึงในเอื้ออารี ทองพิทักษ์ 2546: 27) กล่าวว่า เด็กอายุ 5-6 ปี จะให้ความสำคัญกับ ส่วนศีรษะมากกว่าส่วนอื่น เพราะเด็กเห็นว่า เป็นส่วนที่มีตาซึ่งใช้ดูสิ่งต่างๆ มีปากที่ใช้เพื่อ รับประทานอาหาร ดังนั้นภาพคนที่เด็กวาด จึงมีส่วนศีรษะที่ใหญ่กว่าส่วนอื่นๆ และต่อมาเมื่อเด็ก รับรู้ถึงความสำคัญของแขนและขา ภาพที่เด็กวาดจึงปรากฏแขนและขา ซึ่งในระยะแรกอาจเป็น เพียงเส้นตรงยาวๆหรือมีรูปร่างคล้ายบ่วง และเมื่อเด็กรับรู้ถึงความสำคัญของมือและเท้า ที่ใช้ ทำ กิจกรรมต่างๆ ภาพมือและเท้า จึงปรากฏในภาพวาดของเด็ก ภาพมือระยะแรก จะมีลักษณะคล้าย ไบตาล คือ รูปร่างกลมๆ และมีนิ้วเป็นเส้นอยู่รอบๆมือ และเท้าที่เป็นรูปวงกลมหรือรูปบ่วงอยู่ที่ ปลายขา

ดังนั้นภาพวาดของเด็กปฐมวัยจึงสามารถสะท้อนให้เห็นพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้ง ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจะพัฒนาเป็นลำดับตามวัย จากการการ มองเห็น เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆตัว และจากความคิดภายในตัวเด็ก โดยเริ่มจากการขีดเขียนที่ไม่มี ความหมายไปสู่การวาดภาพที่มีความหมาย จนสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ตนเข้าใจได้ ตามลำดับพัฒนาการ ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนในการผลักดันให้รูปแบบและเนื้อหาในการแสดงออก

ทางการวาดภาพของเด็กเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ การแสดงออกนี้จะแตกต่างกันไปตามระดับอายุ และประสบการณ์ที่ต่างกัน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

มยุรีย์ เขียวฉะอ้อน (2541) ได้ประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาลโดยใช้การวิเคราะห์งาน พบว่า ภาระงานที่สำคัญของครูอนุบาล 2 กลุ่ม คือ 1. งานวิชาการ และธุรการ ได้แก่ งานด้านหลักสูตรและการสอน งานด้านกิจกรรมการเรียน การสอน และงานธุรการในชั้นเรียน 2. งานส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ งานด้านสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ และงานสร้างสัมพันธ์กับผู้ปกครอง สำหรับคุณลักษณะของครูอนุบาลที่จำเป็นต้องมีคือ การมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูอนุบาล การเป็นผู้มีอารมณ์ขัน ความคล่องแคล่วว่องไว ความรู้ที่ควรมี คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและจิตวิทยาเด็กปฐมวัย มีทักษะและความสามารถที่ควรมี คือ ทักษะและความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมเด็ก การสื่อสารกับเด็ก และการประเมินพัฒนาการ

อรพรรณ บุตรรัตตัญญู (2542) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ จังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา และกรุงเทพมหานคร พบว่า ความเข้าใจของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้แฟ้มสะสมงาน อยู่ในระดับมาก แต่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้แบบประเมินความพร้อม อยู่ในระดับน้อย

ณัฐกฤตา ไพศาลสมบัติ (2543) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของการเรียนร่วมของเด็กระดับอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขต 5 พบว่า ปัญหาในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ได้แก่ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการประเมินพัฒนาการเด็ก ไม่สามารถประเมินพัฒนาการครอบคลุมทุกด้านได้ ครูใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเด็กและมีการประเมินผลหลังกิจกรรม เป็นระยะแล้วแต่ความเหมาะสม

เกรียงศักดิ์ เรืองศรี (2544) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนอนุบาลอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ครูใช้วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กทุกครั้งที่ทำกิจกรรมโดยการสังเกตแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (อบ.03) ปัญหาที่พบคือ การวัดและ

ประเมินพัฒนาการเด็ก ไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากครูไม่ค่อยมีเวลาในการ วัดและ ประเมินพัฒนาการ และเด็กมีจำนวนมาก ผู้ปกครองไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน พัฒนาการเด็ก

สิทธิโชค อริยกุล (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้และเจตคติของครูผู้สอนต่อ วิธีการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน จังหวัดชลบุรี พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับ น้อย มีเจตคติต่อวิธีการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมาก

จุไรพร เสนาะ (2545) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับ เด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนเมืองพัทยา พบว่า สภาพการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก คือ ประเมิน ตามจุดมุ่งหมายของแนวการจัดประสบการณ์ วัดดูประสงค์ของการประเมินพัฒนาการ คือ การ รายงานผลพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองทราบ และวิธีที่ครูใช้ในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมแล้วบันทึกลงในแบบประเมินพัฒนาการ

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ได้ทำการศึกษากระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน เกี่ยวกับสภาพการประเมินและการประกัน ในโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า มีการให้ความรู้เรื่องการประเมินตามสภาพจริง แต่มีการนำวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ตาม สภาพจริงมาใช้บ้าง ประเด็นที่ครูทำน้อย ได้แก่ การใช้การประเมินผลแนวใหม่ การให้นักเรียนประเมิน การสอนของครู การวางระบบการประเมินทั้งโรงเรียนและการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ และ ครูบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการประเมิน และเห็นว่าการประเมินเป็นการเพิ่มภาระให้ครู

สุรสิทธิ์ ติตย์บุญครอง (2545) ได้ศึกษาการบริหารงานงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าครูผู้สอนมีปัญหาด้าน การประเมินพัฒนาการเด็ก ร้อยละ 80.62 ปัญหาด้านการนำแนวและแผนการจัดประสบการณ์มาใช้ ร้อยละ 79.93 และปัญหาด้านการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ร้อยละ 77.78

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กให้แก่บุคลากร เป็นสิ่งที่จำเป็นที่แต่ละหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง วิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม คือ การฝึกอบรม โดยจะต้องพิจารณา รูปแบบการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรมากที่สุด

3. เพิ่มสะสมงาน

การประเมินพัฒนาการ นับว่าเป็นงานหลักและเป็นหัวใจในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยศึกษา ซึ่งครูจำเป็นต้องทราบว่า เด็กมีพัฒนาการในแต่ละด้านอย่างไร สามารถทำอะไรได้บ้าง เด็กมีพัฒนาการในการเรียนรู้อย่างไร แนวทางหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ສາມາດสะท้อนให้เห็นพัฒนาการ ความสามารถ และ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก ได้อย่างต่อเนื่องตรงตามสภาพจริง ได้แก่ การใช้เพิ่มสะสมงาน

3.1 ความหมายของเพิ่มสะสมงาน

แมคคาฟีและลีอง (McAfee and Leong 2002: 1246) กล่าวว่า เพิ่มสะสมงานเด็ก เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวมและตีความข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก เพิ่มสะสมงานไม่ถือว่าเป็นวิธีการประเมินผล แต่เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการอื่นๆ เพื่อใช้ในการประเมิน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพิ่มสะสมงาน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ลำลี ทองทิว (2541: 47) กล่าวว่า เพิ่มสะสมงาน เป็นการบันทึกหรือเก็บรวบรวมหลักฐานของพัฒนาการของเด็ก ที่แสดงถึงทักษะและคุณลักษณะต่างๆของเด็ก ตลอดจนภาคการศึกษาหรือปีการศึกษา และแสดงถึงพัฒนาการการสอนของครู และกระบวนการเรียนของเด็ก

เชษฐา ชาบาง (2544: 73-75) กล่าวว่า เพิ่มสะสมงาน คือตัวอย่างผลงานดี ๆ ที่สะท้อนความสามารถ และพัฒนาการของตนเองในช่วงหนึ่งๆ ที่เลือกรวบรวมเก็บไว้อย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นกระบวนการ ความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ความถนัด ความสนใจ ความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จในเรื่องหนึ่งหรือมากกว่า

นภเนตร ธรรมบวร (2544: 45) กล่าวว่า เพิ่มสะสมงาน เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่มีจุดประสงค์และกระทำอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ช่วยให้เด็กตระหนักถึงประสบการณ์ ความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประเมินผลพัฒนาการของเด็กและการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2544: 134) กล่าวว่า เพิ่มสะสมงาน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเชิงบรรยาย ที่เกี่ยวกับทักษะ วิธีการและผลการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ในการเก็บรวบรวม การจัดระบบและการวิเคราะห์

เพื่อให้ได้ข้อสนเทศที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยผู้เรียนสามารถเลือกใช้วิธีการและตัดสินใจเลือกผลงาน มีอิสระในการสร้างสรรค์คิดค้นกลวิธี และสะท้อนภาพความคิดของตนเองออกมาได้อย่างสมบูรณ์ สามารถนำมาแสดงผลสำเร็จของผู้เรียน และใช้ประเมินผลแบบต่อเนื่อง จนสามารถสะท้อนภาพการเรียนการสอนของครูและสรุปกิจกรรมสำคัญที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงมาตลอดปี ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารเชื่อมโยงระหว่างครูกับผู้เรียนแต่ละคน และครูกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้บริหารโรงเรียนได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545: 26) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน หมายถึง การเก็บรวบรวมผลงานของเด็ก ที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวเด็กเอง หรือภายใต้คำแนะนำของครูมาสะสมไว้ในภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างมีระบบ และมีจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆของเด็กให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2545: 59) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน หมายถึง แหล่งรวบรวมข้อมูล ที่ใช้เก็บสะสมผลงานดีเด่นของผู้เรียน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้า และความสำเร็จของการเรียนรู้ในเรื่องนั้น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และใช้เป็นเครื่องมือของครูในการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า แฟ้มสะสมงาน หมายถึง การเก็บรวบรวมผลงานที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก โดยมีกระบวนการรวบรวมเรียบเรียงข้อมูล อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อใช้ในการประเมินพัฒนาการของเด็ก สำหรับผลงานที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผลงานการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

3.2 จุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน

จินตนา ธนวิบูลย์ชัย (2547:122) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน คือเพื่อดูผลงานที่ดีที่สุดของผู้เรียนหรือแสดงพัฒนาการการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง จากตัวอย่างงานสำคัญๆหรือดีๆ ที่เลือกรวบรวมไว้แล้วเก็บสะสมไว้ใน แฟ้ม กล่อง สมุด หรือกระเป๋า แล้วแต่ความเหมาะสมของลักษณะชิ้นงาน ซึ่งต้องมีจำนวนชิ้นงานมากพอที่จะแสดงถึงความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2542: 6)

จิราภรณ์ ศิริทวี (2540: 27) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน ว่า

1. เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการด้านต่างๆและสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้

2. เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการการทำงานหรือพฤติกรรม ความพยายามของเด็ก
3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับครูในการตัดสิน พิจารณาความก้าวหน้าของเด็ก

เป็นรายบุคคล

4. เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับตัวเด็ก
5. สร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนในการพัฒนาตัวเด็ก

มานิต สิทธิศร (2541: 18) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการนำแฟ้มสะสมงานมาใช้ในชั้นเรียน คือ

1. เพื่อแสดงหรือนำเสนอให้เห็นสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้หรือผลงานของเด็ก
2. เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการการทำงานหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นความ

พยายามของเด็ก

3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับครูในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล

ส่วน สุนทร เชนชื่น (2542: 22) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน ว่า

1. เพื่อแสดงให้เห็นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้
2. เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการการทำงานหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็น

ความพยายามที่ได้กระทำลงไป

3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับครู ที่จะพิจารณาตัดสินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

สำหรับ นกเนตร ธรรมบวร (2544: 46-47) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน ว่า

1. เพื่อให้ครูใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ปกครองและบุคคลรอบข้างเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้าและการเรียนรู้ต่างๆของเด็ก

3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลเด็กแทนการใช้สมุดรายงาน

ดาร์ส สีหะวีระชาติ (2545: 7) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงานว่า

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางการเรียนที่แสดงให้เห็นถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆของผู้เรียน

2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ให้รู้จักตั้งคำถามและ

สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของตนเอง

3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงวิธีการเรียนของตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้น
4. เพื่อชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียนจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่ง
5. เพื่อเป็นการรักษาคุณลักษณะของมาตรฐานต่างๆในการประเมินผลให้คงที่ เช่น ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม การใช้ประโยชน์ และความถูกต้อง ฯลฯ
6. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับครูและผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการใช้แฟ้มสะสมงาน คือ ใช้เป็นหลักฐานแสดงความก้าวหน้า ความสำเร็จ ความสามารถ และความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับความรู้ทักษะ ช่วยให้ผู้ครูได้ทราบข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคลมากขึ้น รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการรายงานพัฒนาการ ความก้าวหน้าและการเรียนรู้ต่างๆของเด็กให้กับผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องขอทราบ

3.3 ประเภทของแฟ้มสะสมงาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมตามจุดประสงค์ของการใช้งาน ชนิดหรือประเภทของแฟ้มสะสมงานเด็ก ไม่ได้ถูกกำหนดแน่นอนตายตัวหรือเป็นมาตรฐาน จึงมีผู้แบ่งประเภทของแฟ้มสะสมงานเด็ก ออกเป็นหลายลักษณะแตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 5-6) ได้แบ่งประเภทของแฟ้มสะสมงานระดับปฐมวัย ตามลำดับขั้นของการพัฒนางาน ออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. แฟ้มสะสมผลงาน แฟ้มประเภทนี้เน้นการจัดเก็บสะสมชิ้นงาน จากการปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียน เช่น แบบฝึกหัดต่างๆ เรียงความ จดหมาย งานประดิษฐ์เศษวัสดุต่างๆที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก แต่ละชิ้นงานจะต้องมีการให้เด็กได้วิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นต่อผลงานของตนเอง ที่เรียกว่าการสะท้อนผลงานหรือการสะท้อนตนเอง บางครั้งอาจให้บุคคลอื่น เช่นกลุ่มเพื่อน ครู ผู้ปกครอง ร่วมวิพากษ์วิจารณ์ผลงานด้วยก็ได้ นอกจากนั้นต้องมีเกณฑ์คุณภาพสำหรับประเมินคุณภาพของผลงานแต่ละชิ้น และเมื่อสิ้นสุดการเก็บผลงาน จะต้องม

เกณฑ์ที่บอกคุณภาพของเด็กในภาพรวม จากการพิจารณาผลงานทั้งหมด ที่อยู่ในแฟ้มสะสมผลงาน

2. แฟ้มสะสมงาน แฟ้มรูปแบบนี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากการประเมินตามสภาพจริง ชิ้นงานที่เก็บสะสมส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของโครงงาน ชิ้นงานที่มีขนาดใหญ่หรือผลงานที่เป็นร่องรอยของการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นการคิด การนำความรู้และทักษะในการสร้างสรรค์งาน ตั้งแต่แรกจนเกิดผลงาน โดยจัดเก็บในรูปของหลักฐาน เช่นแบบบันทึกแบบสังเกต ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียง เป็นต้น

3. แฟ้มพัฒนางาน แฟ้มประเภทนี้ เป็นการเก็บสะสมผลงานที่มีการผสมผสานของทั้งแบบที่ 1 และแบบที่ 2 ทำให้เห็นทั้งในส่วนของพัฒนาและส่วนที่แสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน

บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2544: 137-141) และสิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2545: 225-226) ได้แบ่งแฟ้มสะสมงานเด็กปฐมวัย ตามจุดมุ่งหมายของการประเมินออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แฟ้มสะสมงานยอดเยี่ยม เป็นแฟ้มที่เน้นการนำเสนอการประเมินผลงานชิ้นสุดท้าย ที่ดีที่สุดของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงานด้านศิลปะ แฟ้มสะสมงานการเขียน และแฟ้มสะสมงานการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น แฟ้มสะสมงานชนิดนี้สร้างขึ้นใช้สำหรับการประเมินผลสรุปรวมพัฒนาการของเด็ก อาทิ พัฒนาการด้านการเข้าสังคม พัฒนาการด้านสติปัญญา เน้นการคิดทางคณิตศาสตร์ พัฒนาการการไข้กล้ำมเนื้อเล็ก พัฒนาการด้านการเรียน เป็นต้น

2. แฟ้มสะสมงานที่แสดงความเจริญงอกงามและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ แฟ้มสะสมงานชนิดนี้ จะไม่เน้นผลงานชิ้นสุดท้ายของเด็ก แต่เน้นรายงานความก้าวหน้าในพัฒนาการและการเรียนรู้ รวมทั้งวินิจฉัยปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้หาแนวทางแก้ไขปัญหการเรียนรู้ให้กับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการประเมินชิ้นงานของตนเอง ตัวอย่างแฟ้มสะสมงานประเภทนี้ ได้แก่ แฟ้มสะสมงานบันทึกพัฒนาการด้านการเขียน ชิ้นงานการทำศิลปะ เป็นต้น

โดยสรุป แฟ้มสะสมงานมีหลายประเภท และมีลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกัน การเลือกใช้แฟ้มสะสมงาน ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการใช้งาน และคุณสมบัติของแฟ้มสะสมงานเป็นหลัก แฟ้มสะสมงาน ที่มีความเหมาะสมในการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ควรเป็นแฟ้มที่เก็บรวบรวมผลงานที่สามารถแสดงพัฒนาการในการเรียนรู้ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สอนในการติดตามความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิด ความสามารถในการ

แก้ปัญหา ช่วยชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ หรือการคิดของผู้เรียน และควรมีการเก็บผลงาน ทั้งในช่วงต้นภาค กลางภาคและปลายภาคเพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนในการประเมิน

3.4 องค์ประกอบของแฟ้มสะสมงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543:7-8) ได้เสนอองค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานในระดับปฐมวัยศึกษา ว่า ควรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตที่เจ้าของแฟ้มต้องการนำเสนอ

ส่วนที่ 2 ผลงานแสดงการพัฒนา ประกอบด้วยข้อมูลซึ่งแสดงให้เห็นพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา จากการปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดในห้องเรียน

ส่วนที่ 3 ผลงานสร้างสรรค์ตามศักยภาพ ประกอบด้วยผลงานที่เกิดจากความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคล

พัชรี ผลโยธิน และวราณา รัชสกุลไทย (ม.ป.ป.) กล่าวถึง องค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานเด็ก ว่าควรประกอบด้วย

1. การรวบรวมและเก็บผลงานเด็ก ประกอบด้วย ที่เก็บรวบรวมผลงาน ระยะเวลาการรวบรวม และความสะดวกในการจัดเก็บ สำหรับสารสนเทศที่ควรนำมาเก็บรวบรวมในแฟ้มสะสมงาน คือ สารสนเทศเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและความก้าวหน้าของเด็ก ประกอบด้วย

สารสนเทศเกี่ยวกับครอบครัวเด็ก เช่น แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับผลงานของเด็ก แบบบันทึกการพบปะผู้ปกครอง ฯลฯ

ข้อมูลการสัมภาษณ์ เช่น แบบบันทึกเสียงเกี่ยวกับการพูดการใช้ภาษาของเด็ก แบบบันทึกภาพและเสียงเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กขณะทำกิจกรรม ฯลฯ

ข้อมูลการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน เช่น แบบบันทึกรายการกิจกรรมประจำวันของเด็ก แต่ละคนทำ แบบสังเกตทักษะการเรียนรู้ของเด็ก แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบบันทึกสั้น

ตัวอย่างงาน เช่น งานเกี่ยวกับการเขียน การระบายสี การตัดกระดาษ คณิตศาสตร์ รวมทั้งภาพถ่ายขณะเด็กทำกิจกรรม ภาพถ่ายเอกสารที่เกี่ยวกับแผนภูมิภาพ กราฟที่เด็กทำ งานกลุ่ม งานโครงการ บันทึกข้อคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับงานที่เด็กทำ

2. การบันทึกพฤติกรรมเด็ก ได้แก่ การสังเกตและการบันทึก ข้อเสนอแนะการบันทึก การนำผลการบันทึกไปใช้

สิริมา ภาณุโณนนันทพงษ์ (2545: 217) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงานของเด็ก ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัวเด็ก ข้อมูลที่ทำให้รู้จักเด็ก ข้อมูลจากการสนทนากับบุคคลต่างๆ เช่น ตัวเด็ก ครู พ่อแม่

ส่วนที่ 2 แผนการเก็บชิ้นงาน ประกอบด้วย ข้อมูลที่ระบุจุดมุ่งหมายของการเก็บชิ้นงาน เช่น แผนการเก็บชิ้นงานของเด็ก เพื่อดูความก้าวหน้าในพัฒนาการ ด้านต่างๆของเด็ก หรือประสบการณ์ต่างๆ ที่เรียนรู้และการรายงานผล แผนการเก็บชิ้นงานเพื่อแสดงผลงาน ยอดเยี่ยม ฯลฯ

ส่วนที่ 3 ส่วนที่เป็นตัวบ่งชี้การประเมินที่สรุปเป็นภาพรวมว่าเด็กมีพัฒนาการอย่างไร เช่น แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินผลงาน กิจกรรม แบบบันทึกการประเมิน เป็นต้น

โดยสรุป แฟ้มสะสมงานทำหน้าที่เป็นสื่อนำเสนอผลงานที่แสดงถึงศักยภาพและสะท้อนถึงความคิดของเด็กที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ ดังนั้นการกำหนดองค์ประกอบต่างๆของแฟ้มสะสมงานให้ชัดเจน จะทำให้การจัดเก็บผลงานทุกชิ้นมีจุดมุ่งหมาย และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

3.5 ขั้นตอนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 9-114) กล่าวว่าขั้นตอนในการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 10 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดจุดประสงค์และประเภทของแฟ้มสะสมงาน
2. การรวบรวมชิ้นงานและจัดการชิ้นงาน
3. การเลือกชิ้นงาน
4. การสร้างสรรค์ผลงาน
5. การสะท้อนข้อมูลกลับเกี่ยวกับชิ้นงาน
6. การตรวจสอบความสามารถของตนเอง
7. การประเมินค่าผลงาน
8. การสร้างความสัมพันธ์
9. การทำให้มีคุณค่า

10. การประชาสัมพันธ์ผลงาน

ดอนเนอร์และกริมเมอร์ (Doner and Grilman, 1998 อ้างถึงใน อมรรัตน์ พันธุ์งาม 2546: 48) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดทำเพิ่มสะสมงาน สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายทิศทางการทำเพิ่มสะสมงาน

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการปรึกษากลางร่วมกันระหว่างผู้รับการประเมินกับผู้ประเมินเพื่อที่จะใช้ในการประเมินเพิ่มสะสมงาน การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดทำเพิ่มสะสมงานจะทำให้ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานทราบว่า เป้าหมายของการประเมินเพิ่มสะสมงานคืออะไร และมีแนวทางการประเมินลักษณะใด โดยทั่วไปการประเมินเพิ่มสะสมงานมักถูกใช้เป็นการประเมินผลการเรียนการสอน ดังนั้นขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายและทิศทางการประเมินต้องเริ่มทำตั้งแต่ขั้นการวางแผนการสอนของผู้สอนและการให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ตลอดจนทำการประเมินร่วมกัน

2. ขั้นตอนการกำหนดวิธีดำเนินการจัดทำเพิ่มสะสมงาน

ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน ต้องร่วมกันกำหนดวิธีดำเนินการจัดทำเพิ่มสะสมงานเพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ในประเด็นที่ว่าจะมีเกณฑ์การเลือกชิ้นงานอย่างไร จะบรรจุชิ้นงานใดลงในแฟ้ม และใช้วิธีใดบ้างในการจัดทำเพิ่มสะสมงาน

3. ขั้นตอนการพัฒนาผลงาน

ขั้นตอนนี้เป็นหัวใจสำคัญของการจัดทำเพิ่มสะสมงาน เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลานานที่สุด เนื่องจากขั้นตอนนี้มีรายละเอียดปลีกย่อย ในการดำเนินการมาก แยกออกเป็นหัวข้อย่อยรวม 3 หัวข้อ คือ การวางแผนจัดทำเพิ่มสะสมงาน กระบวนการพัฒนาเพิ่มสะสมงานและการนำเสนอเพิ่มสะสมงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การวางแผนจัดทำเพิ่มสะสมงาน

ในขั้นตอนนี้การวางแผนจัดทำเพิ่มสะสมงาน ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานมีการดำเนินการแยกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาตัวอย่างเพิ่มสะสมงาน

ในขั้นตอนนี้ ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงาน ต้องศึกษาตัวอย่างเพิ่มสะสมงานและศึกษาลักษณะเพิ่มสะสมงาน ว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญหรือชิ้นงานที่จะบรรจุลงในเพิ่มสะสมงาน การเห็นตัวอย่างเพิ่มสะสมงานที่ดี จะช่วยให้ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงาน มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเพิ่มสะสมงานดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดโครงร่างรายงานของเพิ่มสะสมงาน

ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานต้องมีความรู้ความเข้าใจว่า จะต้องบรรลุผลงานลักษณะใดในเพิ่มสะสมงานก่อนจึง จะสามารถกำหนดโครงร่างรายงานของเพิ่มสะสมงานได้ ขั้นตอนนี้จึง จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความสามารถจากการศึกษาเอกสารชิ้นงาน ตัวอย่างเพิ่มสะสมงาน แล้ว ทำการกำหนดโครงร่างเพิ่มสะสมงานด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกเอกสารชิ้นงานและการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก
ในขั้นตอนนี้ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงาน ต้องยึดเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของการทำเพิ่มสะสมงานเป็นหลัก ในการวางแผนเลือกเอกสารชิ้นงานใส่เพิ่มสะสมงานให้สนอง วัตถุประสงค์และสอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สำหรับการคัดเลือกเอกสารชิ้นงาน เพื่อบรรจุ ในเพิ่มสะสมงาน

3.2 กระบวนการพัฒนาเพิ่มสะสมงาน

ในการพัฒนาเพิ่มสะสมงาน ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้
รายละเอียด ต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารชิ้นงานที่ตรงตามโครงร่างสาระในเพิ่มสะสมงาน
ในขั้นตอนนี้ผู้ทำเพิ่มสะสมงานนำเอกสารที่คัดเลือกไว้ในขั้นตอน 3.1 มาศึกษา ทบทวนอีกครั้งหนึ่งว่า เนื้อหาสาระในเอกสารชิ้นงานตรงตามจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเพิ่มสะสมงานหรือไม่

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสะท้อนความคิดเห็น จากการอ่านและศึกษาเอกสาร ชิ้นงานแต่ละชิ้นในขั้นตอนที่ 1 ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงาน ต้องบันทึกข้อความเป็นการสะท้อน ความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับเอกสารผลงาน ที่เป็นผลงานแต่ละชิ้นด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การลดจำนวนข้อมูล เนื่องจากเอกสารชิ้นงานของผู้จัดทำเพิ่มสะสมงาน มีเป็นจำนวนมาก ถึงแม้เอกสารชิ้นงานจะผ่านการคัดเลือกมาแล้วรอบหนึ่ง การบรรจุเอกสาร ชิ้นงานลงเพิ่มก็ต้องมีการคัดเลือกครั้งกรองอีก ซึ่งผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานต้องพิจารณาลดปริมาณ เอกสารชิ้นงานให้มีความเหมาะสมและพอดี รวมทั้งต้องพิจารณาว่าเอกสารชิ้นงานเพียงพอต่อ การพัฒนาเพิ่มสะสมงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จำเป็นต้องเพิ่มหรือตัดเอกสารชิ้นใด จากนั้นจึงนำเอกสารชิ้นงานมาจัดเรียงเรียงตามโครงร่างเพิ่มสะสมงานที่กำหนดไว้แล้ว การ จัดเรียงเอกสารชิ้นงานที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม ต้องอาศัยความคิด ความรู้ความเข้าใจทั้งในระดับ ปกติและในระดับสูง เพื่อตัดสินใจว่าเอกสารชิ้นงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าเหมาะสมที่จะบรรจุลงใน เพิ่มสะสมงานหรือไม่

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างเพิ่มสะสมงาน

ในขั้นตอนนี้เป็นงานความรู้ที่ผู้คิดเห็น ที่เป็นการสะท้อนความรู้ของผู้จัดทำ
เพิ่มสะสมงานว่า จากกระบวนการทั้งหมดที่ผ่านมา ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานได้เรียนรู้เทคนิคและ
ฝึกทักษะในด้านใดและด้วยวิธีการใด สิ่งที่เรียนรู้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานในการ
ปรับปรุงแก้ไขตนเองในอนาคต ได้อย่างไร

3.3 การนำเสนอเพิ่มสะสมงาน

ในการจัดทำเพิ่มสะสมงาน ผู้จัดทำเพิ่มสะสมงานจะเป็นผู้เก็บรวบรวมเอกสาร
ชิ้นงานและจัดใส่ลงในแฟ้ม เพิ่มสะสมงานแต่ละชนิด มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสาระและการ
จัดทำรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่เนื้อหาสาระส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในเพิ่มสะสมงาน ต้อง
มีเอกสารชิ้นงานที่ผ่านการคัดเลือกของผู้จัดทำเพิ่มสะสมงาน มีการสะท้อนความคิดของผู้จัดทำ
เพิ่มสะสมงาน และตัวอย่างเอกสารชิ้นงาน นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนวทางในการอภิปรายผลการ
ประเมินและการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มสะสมงาน โดยกล่าวว่า กระบวนการประเมิน
เพิ่มสะสมงาน เป็นการให้เหตุผลและข้อเสนอแนะโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมิน ว่าเหตุใด
เพิ่มสะสมงานหรือเอกสารชิ้นงานจึงได้รับผลการประเมินเช่นนั้น ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการ
อภิปรายผลการประเมิน สามารถใช้ในการวางแผนเพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เพิ่ม
สะสมงานมาความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. การอภิปรายผลการประเมิน

ขั้นตอนนี้ในกระบวนการประเมินเพิ่มสะสมงานเป็นการให้เหตุผลว่า การอภิปราย
ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน ซึ่งผลจากการอภิปรายร่วมกันนี้ จะทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่
เป็นส่วนสำคัญให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขได้ตรงจุดมากขึ้น

5. การวางแผนปรับปรุงและพัฒนา

ในขั้นตอนนี้จะนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมิน มาวางแผนการดำเนินการ
ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มสะสมงานในจุดบกพร่องอยู่ให้สมบูรณ์มากขึ้น ขั้นตอนนี้มีการกำหนด
จุดมุ่งหมาย และทิศทางของการประเมินเพิ่มสะสมงาน โดยทั่วไปจะประกอบด้วยผู้ทำเพิ่มผลงาน
ผู้ประเมินเพิ่มสะสมงานเป็นหลัก

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 อ้างถึงใน สมปอง สีนวน 2546: 53-
54) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดทำเพิ่มสะสมงานเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 การรวบรวมผลงาน

เมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จนกระทั่งเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มี
ผลงานในลักษณะต่างๆแล้ว ให้รวบรวมผลงานด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมตามลักษณะ

ของงาน เช่น งานเขียน ภาพวาดหรือภาพถ่าย เป็นต้น ซึ่งการเก็บรวบรวมผลงานในขั้นนี้ ควรให้เด็กมีบทบาทมากที่สุด ครูหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นเพียงผู้สนับสนุนตามความเหมาะสมและจำเป็น

ระยะที่ 2 การคัดเลือกผลงาน

เมื่อรวบรวมผลงานได้จำนวนหนึ่ง เด็กก็คัดเลือกผลงานที่ตนเองประทับใจหรือผลงานที่คิดว่าดีที่สุด ผลงานที่แสดงถึงศักยภาพสูงสุดของตนในขณะนั้น เมื่อเลือกไปแล้วมีชิ้นงานใหม่ที่ดีกว่าก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ การคัดเลือกผลงานที่ดีต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นด้วย

ระยะที่ 3 การสะท้อนความคิด หลังจากที่เด็กได้ผลงานที่ตนเองพอใจแล้ว ให้เด็กนำผลงานที่คัดเลือกไว้มาพิจารณาคิดทบทวน วิพากษ์วิจารณ์ในเชิงบวกเกี่ยวกับคุณภาพของงานหรือกระบวนการทำงานของตนหรือของกลุ่ม เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น อาจบันทึกไว้ในผลงานและในกรณีที่เด็กยังไม่มีความพร้อมในการเขียน ก็อาจใช้การสัมภาษณ์ หรือให้ใช้สัญลักษณ์แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่อผลงาน กรณีที่เด็กยังไม่มีประสบการณ์ในการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางาน ครูอาจใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กพูดก็ได้

ระยะที่ 4 การประเมิน เมื่อเด็กได้สะท้อนความคิดเห็นของตนแล้ว เด็กจะได้แนวทางที่จะพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้น การจัดการเรียนรู้ต้องมีการประเมินเป็นระยะ เมื่อได้ผลงานจำนวนหนึ่ง ซึ่งต้องประเมินทั้งการปฏิบัติ กระบวนการคิด และผลผลิตหรือความก้าวหน้าของเด็ก เพื่อรายงานความก้าวหน้าให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

การประเมินที่ดีควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างเกณฑ์การประเมินด้วยตนเอง รวมทั้งบอกเหตุผลว่าทำไมจึงมีความคิดในการประเมินอย่างนั้น นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ครูผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ด้วย จะทำให้กระบวนการประเมินมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สิ่งที่จะลืมไม่ได้คือ ต้องนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล

สรุปได้ว่า การจัดทำแฟ้มสะสมงานเด็กปฐมวัย มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนเตรียมการ การรวบรวมสะสม การคัดเลือกผลงาน การปรับเปลี่ยนผลงานและการประเมินผลงาน

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานระดับปฐมวัย

โสภิตา จิตต์ใจฉ่ำ (2541) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการประเมินพัฒนาการของนักเรียนในระดับอนุบาลศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารครู ผู้ปกครองชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในโรงเรียนนันทอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

เอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินพัฒนาการของนักเรียนระดับอนุบาลศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สามารถนำไปปฏิบัติในกระบวนการเรียนการสอนปกติ สารสนเทศที่ได้จากการประเมินแฟ้มสะสมผลงาน มีประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน และต่อการสรุปผลพัฒนาการ นอกจากนี้กระบวนการประเมินยังก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองของนักเรียนและการปรับปรุงการสอนของครู ตลอดจนเป็นสื่อสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนและผลการประเมินที่ได้จากการใช้ระบบการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานมีคุณภาพทั้งในด้านความตรงและความเที่ยง

เปี่ยมสุข คันธมาตร์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้แฟ้มสะสมงานในกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนทองสวัสดิ์วิทยาคาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมกับระดับอายุและความสนใจของนักเรียนและสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอนุบาลให้สูงขึ้นได้หลังจากทำกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนทร เขยชื่น (2542) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการนิเทศการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมงาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาและนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่าครู อาจารย์ที่เข้ารับการอบรม ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน แต่มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย หลังการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก เอกสารการอบรมและแบบฝึก สามารถช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานเพิ่มมากขึ้น

รัตติพร ภาธรภูวนนท์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การประเมินแฟ้มสะสมงานของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาโดยตนเอง และผู้ปกครอง อยู่ในระดับดีมาก การประเมินโดยเพื่อน และครู อยู่ในระดับดี และผลจากการสังเกต สนทนาและการสัมภาษณ์ พบว่าจุดเด่นของแฟ้มสะสมผลงานคือ คุณภาพของชิ้นงานแต่ละชิ้นแสดงถึงพัฒนาการของเด็กและเป็นการปลูกฝังนิสัยให้รักการทำงาน มีระเบียบวินัย และรับผิดชอบ

โดยสรุป การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นวิธีการบันทึกหรือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ความสำเร็จ ในการพัฒนางานของเด็กไว้อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลที่สะสมไว้ใน แฟ้มสะสมงาน เป็นข้อมูลที่ผ่านการคัดเลือกอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นระบบ จึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำมาใช้เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงานสำหรับครูปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน 7 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ 1 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน ผู้บริหาร 1 คน และครูปฐมวัย 3 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ชุดฝึกอบรมเรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน
2. แบบประเมินคุณภาพของชุดฝึกอบรมของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้

แฟ้มสะสมงาน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ตอนที่ 2 การจัดทำแฟ้มสะสมงานระดับปฐมวัยศึกษา และตอนที่ 3 การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากผลงานการวาดภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ขั้นที่ 1 การศึกษาเบื้องต้น เกี่ยวกับการสร้างชุดฝึกอบรม มีลำดับขั้นในการศึกษา คือ ศึกษาทฤษฎี หลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง

- 1) การสร้างชุดฝึกอบรม
- 2) แนวคิด หลักการและวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- 3) การจัดทำแฟ้มสะสมงาน
- 4) พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
- 5) การวาดภาพทั่วไปและการวาดภาพคน
- 6) การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ภายในชุดฝึกอบรมประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้

- 1) ชื่อชุดฝึกอบรม
- 2) คำนำ
- 3) สารบัญ
- 4) คำแนะนำการใช้ชุดฝึกอบรม
- 5) แนวคิด
- 6) วัตถุประสงค์
- 7) เนื้อหาสาระ
- 8) แบบฝึกปฏิบัติ
- 9) เอกสารอ้างอิง

2.1.2 ขั้นที่ 2 การยกร่างชุดฝึกอบรม ได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาความรู้เกี่ยวกับ เทคนิควิธีการเขียนชุดฝึกอบรม รวมทั้งการสร้างแบบสอบถามและการหาคุณภาพ
- 2) ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะ เกี่ยวกับการวาดภาพทั่วไปและการวาดภาพคน ทำการคัดเลือกทฤษฎีที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กอายุ 3-5 ปี โดยให้นำทฤษฎีศิลปะ ไปใช้ศึกษาภาพวาดของเด็กในชั้นเรียนของผู้วิจัย และนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาชุดฝึกอบรม
- 3) ยกร่างชุดฝึกอบรม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน และกำหนดรายละเอียดเนื้อหาชุดฝึกอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

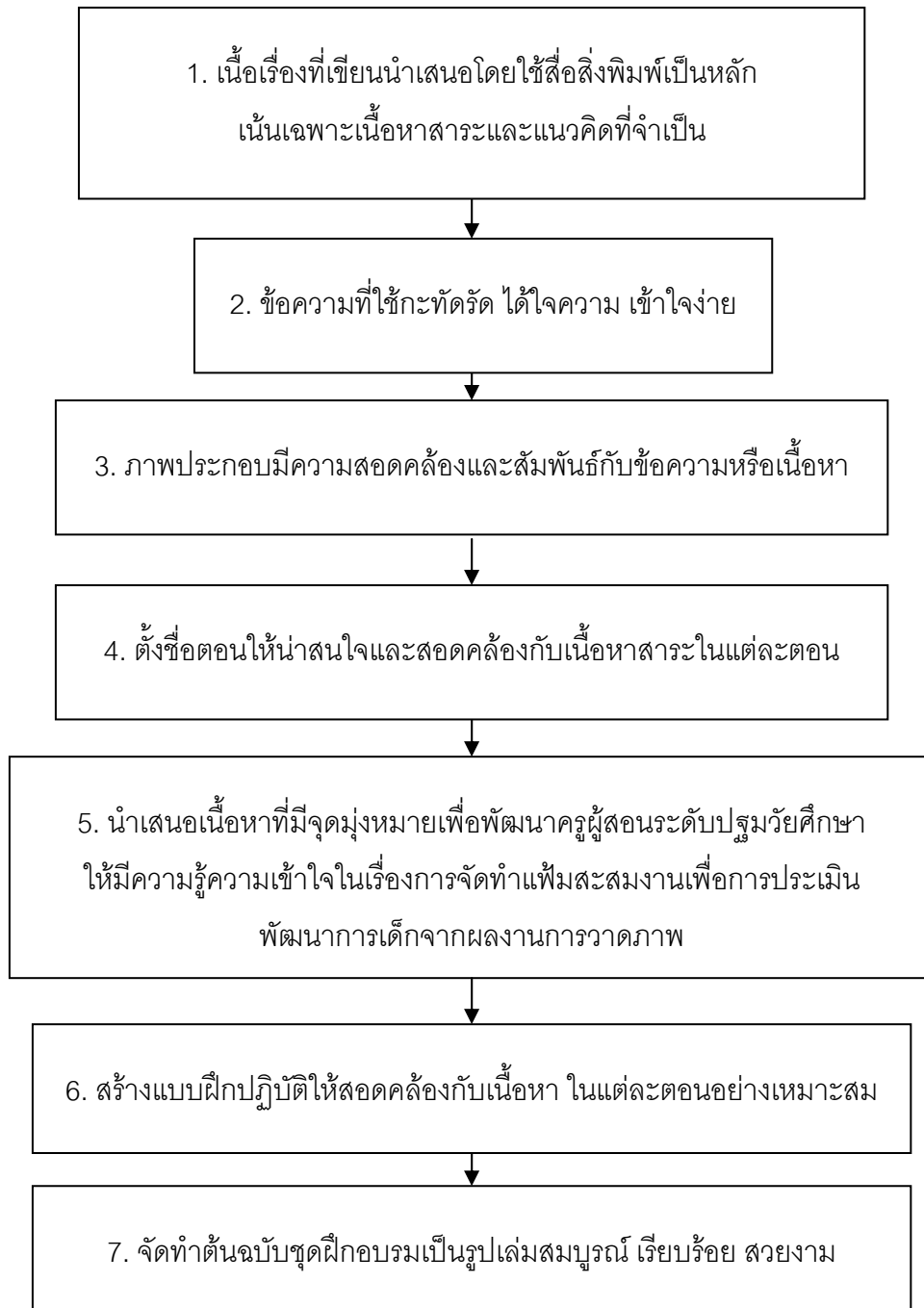
ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

ตอนที่ 2 การจัดทำแฟ้มสะสมงานระดับปฐมวัยศึกษา

ตอนที่ 3 การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากผลงานการวาดภาพ

2.1.3 ขั้นที่ 3 การพัฒนาชุดฝึกอบรม ดำเนินการดังนี้

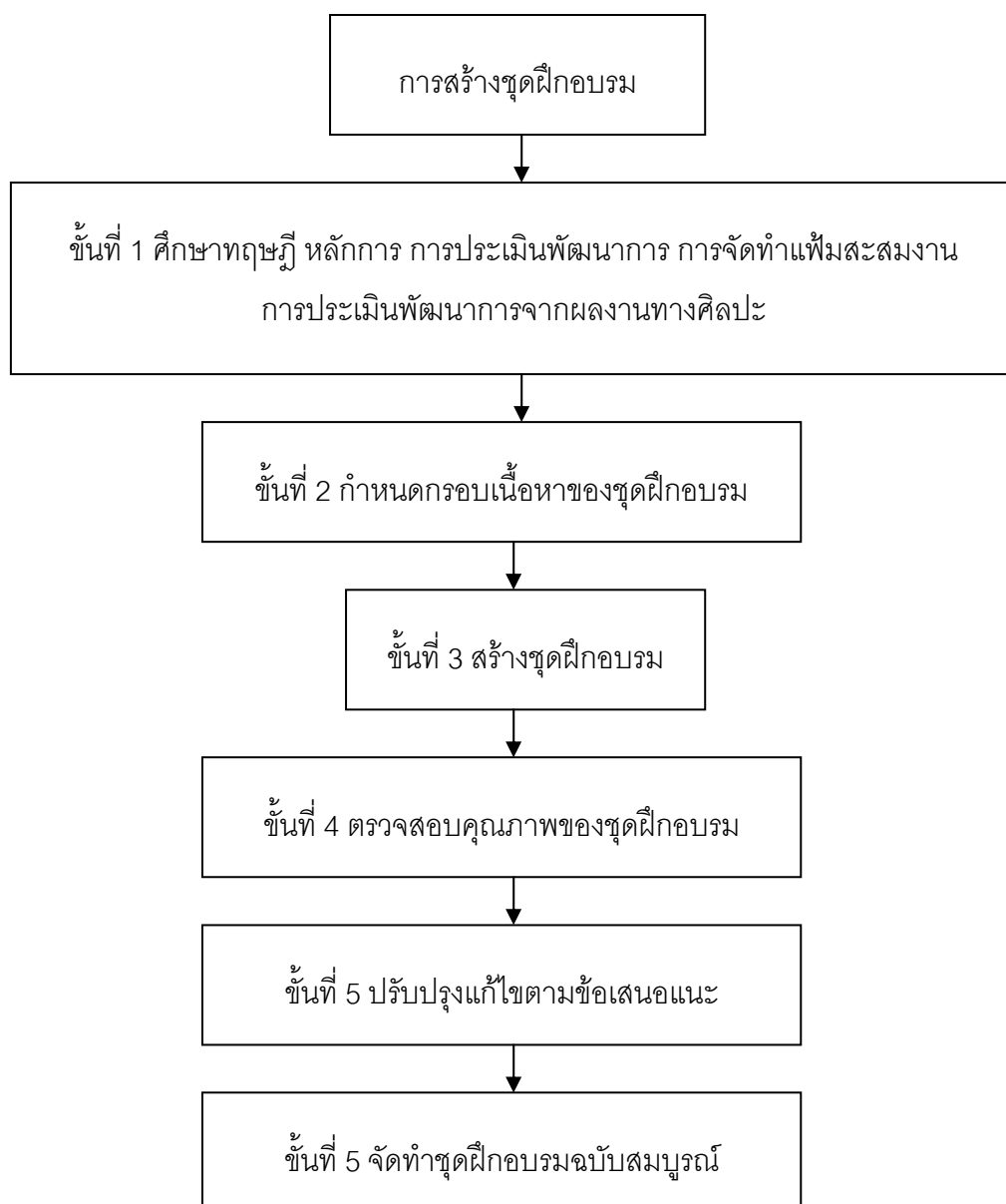
1) นำโครงร่างชุดฝึกอบรวมมาเป็นตัวแบบในการเขียนชุดฝึกอบรวมและดำเนินการสร้าง โดยยึดหลักการ ดังรายละเอียดในภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการพัฒนาชุดฝึกอบรวม

2) นำชุดฝึกอบรมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์ ความเหมาะสมของรูปภาพ ภาษาที่ใช้และวิธีการนำเสนอ

3) ปรับปรุงชุดฝึกอบรมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิการสร้างชุดฝึกอบรมได้ดังนี้

ภาพที่ 3.2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการสร้างชุดฝึกอบรม

2.2 แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากหนังสือวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 98-104) การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบของภัทรา นิคมานนท์ (2534: 33-44) หนังสือแบบสอบถาม : การสร้างและการใช้ของ (อุทุมพร จามรมาน 2543: 8-23) การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นมีลำดับขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับตามหลักการของลิเคอร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด จำนวน 27 ข้อ

การกำหนดค่าระดับของข้อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็นมีดังนี้

เหมาะสมมากที่สุด	ให้ค่าระดับเท่ากับ	5
เหมาะสมมาก	ให้ค่าระดับเท่ากับ	4
เหมาะสมปานกลาง	ให้ค่าระดับเท่ากับ	3
เหมาะสมน้อย	ให้ค่าระดับเท่ากับ	2
เหมาะสมน้อยที่สุด	ให้ค่าระดับเท่ากับ	1

การกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ นำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) แล้วนำมาแปลความหมายตามระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ตามแนวทางของลิเคอร์ท (Best 1970: 181 อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ ไชยมาโย 2542: 58) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นทั้ง 27 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม เพื่อให้ถามได้ครอบคลุมความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รูปแบบภาษาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ขั้นที่ 3 ปรับปรุงแก้ไข โดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ ได้แก่ปรับปรุงข้อความบางข้อและปรับข้อความชี้แจงการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นให้ชัดเจนและสื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ขั้นที่ 4 พิมพ์แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ หลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขเป็นที่ถูกต้องแล้ว ดำเนินการจัดพิมพ์แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์โดยคำนึงถึงความชัดเจนถูกต้อง และรูปแบบการพิมพ์ที่สวยงาม

2.3 เครื่องมือวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นเครื่องมือที่วิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายลักษณะของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรม สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติที่ใช้เพื่ออธิบายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์การให้น้ำหนักและคะแนนตามแบบมาตราลิกอร์ท

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยไปยัง มหาวิทยาลัย สุโขทัย ธรรมาราช เพื่อให้ทางมหาวิทยาลัย ทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรม

3.2 ทำหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย ความสำคัญ ความเป็นมา โครงสร้างของชุดฝึกอบรม กำหนดแนวทางในการประเมิน การส่งและรับแบบประเมิน พร้อมมอบเอกสารและเครื่องมือในการทดลอง ดังนี้

3.2.1 โครงร่างชุดฝึกอบรม 1 ฉบับ

3.2.2 ชุดฝึกอบรมเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน 1 เล่ม

3.2.3 แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม 1 ฉบับ

3.3 รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพของชุดฝึกอบรม ทำการตรวจวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาคุณภาพของชุดฝึกอบรม

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลหาคุณภาพของชุดฝึกอบรม เพื่อหาค่าความเหมาะสมทั่วไปของเครื่องมือ ความตรงตามเนื้อหา และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ โดยนำชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ตรวจสอบและได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาคุณภาพของชุดฝึกอบรม โดยการรวมคะแนนที่ได้จากแบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม นำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

4.3.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.(Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543: 107-108)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum N fX^2 - (\sum fX)^2}{N(N-1)}}$$

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง

F แทน ความถี่

$\sum fX$ แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่คูณคะแนน

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

4.3.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้จากข้อเสนอแนะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงานสำหรับครูปฐมวัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย ที่มีต่อชุดฝึกอบรม เป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบ่งออก เป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านโครงสร้างของชุดฝึกอบรม (2) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านเนื้อหา (3) ผลการวิเคราะห์คุณภาพของการจัดทำรูปเล่มชุดฝึกอบรม(4) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ และตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นอื่นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับชุดฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของชุดฝึกอบรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรม เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านโครงสร้างของชุดฝึกอบรม ความเหมาะสมด้านเนื้อหาคุณภาพของการจัดทำรูปเล่ม และความเหมาะสมในการนำไปใช้ นำเสนอดังตารางที่ 4.1 4.2 4.3 และ 4.4 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ค่าสถิติพื้นฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรม เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านโครงสร้างของชุดฝึกอบรม

ข้อ	ความคิดเห็น		S.D.	แปลผล
1.	ความชัดเจนของคำชี้แจงการใช้ชุดฝึกอบรม	4.29	0.76	เหมาะสมมาก
2.	ความตรงของเนื้อหากับจุดประสงค์ในแต่ละหน่วย	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
3.	ความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละหน่วย	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
4.	ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ	3.71	1.11	เหมาะสมมาก
5.	ความยากง่ายของเนื้อหา	3.71	1.11	เหมาะสมมาก
6.	ลำดับขั้นในการนำเสนอเนื้อหา	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
7.	ความสัมพันธ์ของเนื้อหาในแต่ละหน่วย	3.71	1.11	เหมาะสมมาก
8.	การเรียบเรียงเนื้อหาของชุดฝึกอบรม จัดทำเป็นระบบเดียวกัน	3.43	1.27	เหมาะสมปานกลาง
9.	การสร้างความเข้าใจในหน่วยแรกเป็นพื้นฐาน ของการศึกษาในหน่วยต่อไป	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
10.	แบบฝึกหัดระหว่างการศึกษาชุดฝึกอบรม	3.71	1.11	เหมาะสมมาก
	เฉลี่ยรวม	3.80	0.13	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านโครงสร้างของชุดฝึกอบรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 3.80$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการ “ความชัดเจนของคำชี้แจงการใช้ชุดฝึกอบรม” มีผลการประเมินสูงมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$) รองลงมาได้แก่รายการ “ความตรงของเนื้อหากับจุดประสงค์ในแต่ละหน่วย” “ความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละหน่วย” “ลำดับขั้นในการนำเสนอเนื้อหา” และ “การสร้างความเข้าใจในตอนแรก เป็นพื้นฐานของการศึกษาในหน่วยต่อไป” ($\bar{x} = 3.86$)

ตารางที่ 4.2 ค่าสถิติพื้นฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของชุดฝึกอบรม

ข้อ	ความคิดเห็น		S.D.	แปลผล
1.	ความหมายของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย	3.71	1.07	เหมาะสมมาก
2.	หลักการประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน	4.14	0.69	เหมาะสมมาก
3.	ความหมายและความสำคัญของแฟ้มสะสมงาน	3.57	1.00	เหมาะสมมาก
4.	ประเภทของแฟ้มสะสมงาน	3.57	1.72	เหมาะสมมาก
5.	องค์ประกอบของแฟ้มสะสมงาน	4.00	1.00	เหมาะสมมาก
6.	หลักการจัดทำแฟ้มสะสมงาน	4.00	1.00	เหมาะสมมาก
7.	ความสำคัญของการวาดภาพ	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
8.	พัฒนาการทางการวาดภาพและการวาดภาพคน	4.29	0.76	เหมาะสมมาก
9.	หลักการและแนวทางการประเมินพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพ	4.14	0.76	เหมาะสมมาก
เฉลี่ยรวม		3.94	0.28	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของชุดฝึกอบรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 3.94$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการ “พัฒนาการทางการวาดภาพและการวาดภาพคน” มีผลการประเมินสูงมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$) รองลงมาได้แก่รายการ “หลักการประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน” และ “หลักการและแนวทางการประเมินพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพ” ($\bar{x} = 4.14$)

ตารางที่ 4.3 ค่าสถิติพื้นฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดพิมพ์รูปเล่มของชุดฝึกอบรม

ข้อ	ความคิดเห็น		S.D.	แปลผล
1.	การจัดรูปเล่มของชุดฝึกอบรมน่าอ่านและน่าสนใจ	4.00	1.15	เหมาะสมมาก
2.	ภาษาที่ใช้ เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ชัดเจน	4.00	1.15	เหมาะสมมาก
3.	ลำดับชั้นในการเสนอเนื้อหาได้ต่อเนื่อง	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
4.	ภาพประกอบในชุดฝึกอบรมช่วยให้เกิดความเข้าใจและเหมาะสมกับเนื้อหา	3.86	1.07	เหมาะสมมาก
5.	คุณภาพของการจัดพิมพ์ (พิมพ์ถูกต้อง /สวยงาม)	4.14	0.69	เหมาะสมมาก
	เฉลี่ยรวม	3.97	0.12	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านคุณภาพการจัดพิมพ์รูปเล่มของชุดฝึกอบรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก (= 3.97) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการ “คุณภาพของการจัดพิมพ์” มีผลการประเมินสูงมากที่สุด (= 4.14) รองลงมาได้แก่รายการ “การจัดรูปเล่มของชุดฝึกอบรม น่าอ่าน น่าสนใจ” และ “ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ชัดเจน” (= 4.00)

ตารางที่ 4.4 ค่าสถิติพื้นฐานความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์

ข้อ	ความคิดเห็น		S.D.	แปลผล
1.	ช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน	3.43	1.81	เหมาะสมปานกลาง
2.	เป็นเอกสารที่มีประโยชน์ต่อการประเมินพัฒนาการเด็ก	3.57	1.72	เหมาะสมมาก
3.	เป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้จริง	3.57	1.90	เหมาะสมมาก
	เฉลี่ยรวม	3.52	0.09	เหมาะสมมาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์โดยภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 3.52$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการ “เป็นเอกสารที่มีประโยชน์ต่อการประเมินพัฒนาการเด็ก และเป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้จริง” มีผลการประเมินสูงมากที่สุด ($\bar{x} = 3.57$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นอื่นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับชุดฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิดของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาสรุป เรียบเรียง แล้วนำเสนอแต่ละด้านดังนี้

ด้านที่ 1 โครงสร้างของชุดฝึกอบรม

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

1. สารบัญละเอียดยาวเกินไป ไม่จำเป็นต้องระบุหน้าทุกหัวข้อ
2. แบบฝึกหัดง่ายไป ข้อคำถามควรเป็นการคิดวิเคราะห์มากกว่าความจำ
3. ควรปรับชื่อตอนให้สื่อ/สอดคล้องกับสาระของตอนนั้นๆ
4. ควรมีบทนำ ซึ่งกล่าวความหมายของคำบางคำที่ผู้ศึกษาต้องรู้/

ความรู้เบื้องต้น

ด้านที่ 2 เนื้อหาของชุดฝึกอบรม

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

1. เนื้อหาและรายละเอียดบางตอน มีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน
2. ทฤษฎีของ เคลลล็อกก์ ควรมีภาพประกอบและเป็นข้อๆ

เช่นเดียวกับทฤษฎีของโลเวนเฟลด์

3. ควรเปลี่ยนจากคำว่าเอกสารอ้างอิงเป็นบรรณานุกรม
4. แนวทางการประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาจากผลงาน

การวาดภาพ แสดงเฉพาะอายุ 5 ปี ควรแสดง อายุ 3-4 ปี ด้วย

ด้านที่ 3 การจัดทำรูปเล่มชุดฝึกอบรม

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

1. ภาพที่นำมาใช้เป็นตัวอย่าง ควรใช้ภาพที่วาด/เขียนจากภาพต้นฉบับ (เด็กวาด) จะช่วยให้ผู้ศึกษาประเมินได้ชัดเจนมากกว่าภาพที่สร้างขึ้น

2. ควรใช้ศัพท์ให้ตรงกันทั้งเล่ม

3. สาระในตอนที่ 3 น่าจะมีการกล่าวนำ/เกริ่นนำ /ความนำมาก่อน

เช่น การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานในภาพรวมเป็นอย่างไร แล้วค่อยนำเสนอเฉพาะการประเมินจากภาพวาด

4. การใช้ภาพประกอบหน้าปก ควรมีความหมายที่ใช้สื่อจากภาพวาด เพียงอย่างเดียว

ความคิดเห็นอื่นๆ

การจัดรูปเล่มดี น่าอ่าน

ด้านที่ 4 การนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

ควรมีข้อสังเกต / ข้อคิด / ข้อเสนอแนะ ประกอบในเนื้อหาแต่ละตอนบ้าง จะทำให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

ความคิดเห็นอื่นๆ

เป็นการดีมาก ถ้าได้นำไปใช้ประโยชน์ เพราะเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจในการประเมินพัฒนาการเด็ก และทำให้ครูได้รู้จักขั้นตอนการเก็บผลงานเด็กได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สำหรับครูปฐมวัย ในครั้งนี้ สามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานานาชาติ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ 1 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน ผู้บริหาร 1 คน และครูปฐมวัย 3 คนในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ชุดฝึกอบรมเรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

2) แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง

2) รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพของชุดฝึกอบรม ทำการตรวจวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล จัดพิมพ์รายงานการวิจัยเป็นรูปเล่ม

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Excel for Windows วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย () และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากผลการประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

1.2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากศึกษาชุดฝึกอบรมครบทุกตอนแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยภาพรวมทุกด้านและจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ความชัดเจนของคำชี้แจงการใช้ชุดฝึกอบรม และเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการทางการวาดภาพและการวาดภาพคน มีความเหมาะสมมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับหลักการประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน หลักการและแนวทางการประเมินพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพ คุณภาพของการจัดพิมพ์ ความเหมาะสมด้านการจัดรูปเล่มและภาษาที่ใช้ ตามลำดับ

2. อภิปรายผล

เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมานั้น มีคุณภาพเพียงพอที่จะช่วยพัฒนาสมรรถภาพผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้จริงหรือไม่ เพียงใด ผู้วิจัยจึงได้นำชุดฝึกอบรมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ช่วยตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของชุดฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาอภิปรายในประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาขึ้นโดยใช้วิธีการพัฒนาเชิงระบบตามขั้นตอนการผลิตชุดฝึกอบรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 705-708) ซึ่งเริ่มจาก (1) วิเคราะห์เนื้อหาและหน่วยการสอนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม (2) กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่ใช้ในการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (3) กำหนดหัวข้อเรื่องให้เหมาะสมตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรม (4) กำหนดแนวคิดให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวข้อเรื่อง โดยใช้แนวความคิด สารและหลักเกณฑ์ ในแต่ละหน่วย เป็นแนวทางใน

การสร้างเนื้อการฝึกอบรม (5) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ให้มีความสอดคล้องกับหัวเรื่องที่กำหนด โดยวางเงื่อนไขของพฤติกรรมและเกณฑ์การเปลี่ยนพฤติกรรมให้ชัดเจน (6) กำหนดกิจกรรม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าหลังจากผ่านการฝึกอบรมและปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด (7) กำหนดการประเมินให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อศึกษาว่าหลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ (8) เลือกและผลิตสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ให้เหมาะสมกับวิธีการฝึกอบรม จากนั้นนำไปทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมและปรับปรุง เพื่อเป็นการประกันว่าชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้

2.2 ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ภายหลังจากการศึกษาชุดฝึกอบรม ครบทุกตอนแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิ ต่างมีความเห็นว่าชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสมทั้งโดยภาพรวมทุกด้านและจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เหมือนกัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่า เนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการทางการวาดภาพและการวาดภาพคน ความชัดเจนของคำชี้แจงการใช้ชุดฝึกอบรม มีความเหมาะสมมากเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับหลักการประเมินโดยเพิ่มสะสมงาน หลักการและแนวทางการประเมินพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพ คุณภาพของการจัดพิมพ์ ความเหมาะสมด้านการจัดรูปเล่มชุดฝึกอบรม และภาษาที่ใช้ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่าการพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้เพิ่มสะสมงานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองของสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของครู ซึ่งเป็นผลจากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการพัฒนา โดยผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการวิจัยของสิทธิโชค อริยะกุล (2544) และสมปอง ศรีนวน (2546) ที่ศึกษาสภาพการประเมินพัฒนาการเด็กของครูปฐมวัยในปัจจุบัน พบว่า ครูปฐมวัยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก และการใช้เพิ่มสะสมงาน เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจ และขาดเอกสารเพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการประเมินพัฒนาการโดยใช้เพิ่มสะสมงานในระดับปฐมวัย และศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับสภาพการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า การนำเพิ่มสะสมงานมาใช้เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยพัฒนาการเพียงด้านใดด้านหนึ่งของเด็กตามวัตถุประสงค์ของผู้ทำวิจัย ซึ่งยังไม่ครอบคลุมและให้ความกระจ่างเกี่ยวกับกระบวนการของการจัดทำเพิ่มสะสมงานเพื่อประเมินพัฒนาการมากนัก

นอกจากนี้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก ปี 2540 ยังได้เสนอ ผลการวิจัย ที่ได้ทำการศึกษาความต้องการในการนิเทศการศึกษาของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา โดยกล่าวว่าแนวทางที่ครูต้องการให้นิเทศในเรื่องการวัดประเมินผลรูปแบบหนึ่ง คือการใช้สื่อนิเทศทางไกล รวมทั้งรายงานการวิจัยการใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่อง การจัดการ ศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (2543) การใช้ชุดฝึกอบรม ด้วยตนเอง เรื่อง การจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบัว จังหวัดน่าน ของมานพ ตรียตรากุล (2543) การใช้ชุด ฝึกอบรม เรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ สำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนเทศบาล จังหวัด พิจิตร ของดาราวพร เปี่ยมงาม (2544) การใช้ชุดฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการ อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ของเอมอร รสเครือ (2545) ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ชุดฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากต่อการฝึกอบรมในลักษณะ นี้ เพราะสะดวก สามารถศึกษาได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สอดคล้องกับความต้องการและสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น

จากผลการวิจัยประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้อง มีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้ แฟ้มสะสมงาน แนวทางหนึ่งที่น่านำมาใช้เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของครูในปัจจุบัน ได้แก่การฝึกอบรม แต่วิธีการฝึกอบรมที่น่านำมาใช้ส่วนใหญ่ มักเป็นการดำเนินการฝึกอบรมในห้อง ซึ่งมีทั้งการฝึกอบรม ที่เน้นวิทยากรเป็นหลัก การฝึกอบรมที่เน้นสื่อในการฝึกอบรม และการฝึกอบรมที่เน้นกิจกรรม ภาควิชาปฏิบัติเป็นหลัก ซึ่งทวิตศักดิ์ ไชยมาโย (2542: 4) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการจัดการอบรมในลักษณะ ดังกล่าว มักมีปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดในการรับผู้เข้ารับการอบรม เนื่องจากรับได้เป็นจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากรที่ควรเข้ารับการฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมี ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ เวลา และวิทยากรผู้มีความรู้ การจะฝึกอบรมให้ทั่วถึงต้องใช้เวลา และงบประมาณเป็นจำนวนมาก และได้เสนอให้มีการนำชุดฝึกอบรมมาใช้เพื่อแก้ปัญหา โดย กล่าวว่า การใช้ชุดฝึกอบรมเป็นเครื่องมือการฝึกอบรมอย่างหนึ่งที่จัดขั้นตอนของการจัดทำสื่อการ ฝึกอบรมในลักษณะสื่อประสม ที่กำหนดวิธีดำเนินการฝึกอบรมของวิทยากรและกิจกรรมของผู้เข้า รับการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ รวมทั้งระบุเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์และแบบทดสอบที่ใช้ ในการฝึกอบรมในและเนื้อหาวิชา โดยมีกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ ซึ่งวิทยากรสามารถ

นำไปใช้เป็นคู่มือในการอบรม และผู้เข้ารับการอบรมสามารถเพราะสามารถศึกษาเนื้อหาและ
กิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆที่กำหนดไว้ในชุดฝึกอบรม จนเกิดความรู้ ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง
ชุดฝึกอบรม จึงถือเป็นสื่อหรือเครื่องมือนิเทศ ที่เป็นเอกสารทางวิชาการประเภทหนึ่งซึ่งสอดคล้อง
กับความต้องการของครูอย่างยิ่ง

2.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาชุดฝึกอบรมขึ้น โดยได้กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญ
ของชุดฝึกอบรมไว้ครบถ้วน โดยการประยุกต์และสังเคราะห์มาจากหลักการและแนวคิดในการใน
การผลิตสื่อการเรียนรู้ลักษณะรูปแบบของเอกสารหรือหนังสือที่ใช้ศึกษาด้วยตนเอง ของ
จินตนา ไบกาชุกยี (2536: 70-78) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างชุด
ฝึกอบรมในครั้งนี้ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาด้วยตนเองของผู้ใช้ชุดฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย

2.3.1 ปกนอก

2.3.2 ปกใน

2.3.3 บทนำ ประกอบด้วย

- 1) คำนำ
- 2) สารบัญ
- 3) คำชี้แจง

2.3.4 คำแนะนำการใช้ชุดฝึกอบรม

2.3.5 ส่วนที่เป็นเนื้อหา ประกอบด้วย

- 1) หัวเรื่อง
- 2) แนวคิด
- 3) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 4) เนื้อหาที่เป็นความรู้

2.3.6 แบบฝึกปฏิบัติหลังการศึกษาชุดฝึกอบรม

2.3.7 บรรณานุกรม

2.3.8 ปกหลัง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ภายหลังการศึกษาชุดฝึกอบรม ครบทุกตอน
แล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมีความเห็นว่าชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นทั้งโดยภาพรวมและจำแนก
เป็นรายด้าน อยู่ในระดับเหมาะสมมาก เหมือนกัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าความ
เหมาะสมด้านการจัดพิมพ์และรูปเล่มเนื้อหาของชุดฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเป็น
อันดับแรก รองลงมาได้แก่ ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเหมาะสมด้านโครงสร้าง และความ

เหมาะสมในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ ตามลำดับ

2.4 จากผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกอบรม มีจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ คือ ส่วนของเนื้อหาและรายละเอียดบางส่วนที่มีความซ้ำซ้อน และภาพประกอบที่นำมาใช้เป็นตัวอย่างการวาดภาพของเด็ก ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรม เพื่อที่ฝึกอบรมจะได้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังที่บุญชม ศรีสะอาด (2541: 41) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพของชุดฝึกอบรม สรุปได้ว่า จะต้องมีการนำชุดฝึกอบรมไปหาคุณภาพโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อหาข้อบกพร่อง แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพหรือทดลองใช้จริง เพื่อให้เกิดความเชื่อถือนั่นว่า ชุดฝึกอบรมมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สำหรับครูปฐมวัย มีข้อเสนอแนะ 2 ประการคือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรศึกษาชุดฝึกอบรมอย่างละเอียดจนเข้าใจก่อนที่จะนำไปใช้ในการจัดทำแฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

3.1.2 ควรมีการประชุมชี้แจงเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

3.1.3 ควรนำแนวการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากผลงานการวาดภาพไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในด้านอื่นๆต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ประเภทอื่นนอกเหนือจากการประเมินพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพ

3.2.2 ควรนำการพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สำหรับครูปฐมวัยอบรม เรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ไปใช้กับครูผู้สอนในโรงเรียน เพื่อนำผลมาพัฒนาและปรับปรุงชุดฝึกอบรมให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ (2542) *กระบวนการพัฒนาแฟ้มผลงานนักเรียน พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- .(2546) *คู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- .(2546) *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- เกริก ชุ่มพันธ์ (2532) "ศึกษารูปแบบภาพคนระบายสีของนักเรียนระดับอนุบาล"
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เกรียงศักดิ์ เรืองศรี (2544) "การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับ
ก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนอนุบาลอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ" วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จินตนา ธนวิบูลย์ชัย (2547) "การวัดการปฏิบัติกับการประเมินตามสภาพจริง" *วารสารการ
ประเมินผลการศึกษา* 1, 2 (เมษายน-สิงหาคม): 108-126
- จินตนา ไบกาชุยี่ (2536?) *การเขียนสื่อการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร
สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์
- จิราภรณ์ ศิริทวี (2540) "การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน" *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์* 12, 1
(มีนาคม-เมษายน): 18-31
- จุไรพร เสนาะ (2545) "การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล
ในโรงเรียนเมืองพัทยา สังกัดเมืองพัทยา" วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533) *พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ* กรุงเทพมหานคร
บริษัทแปลน พับลิชชิงจำกัด
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) "การศึกษาตามเอกัตภาพและการศึกษามวลชน" ใน เอกสารการสอน
ชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 10 หน้า 705-708 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- .(2537) "แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม* หน่วยที่ 1 หน้า 7-63 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- เชษฐา ชาบาง (2544) "ความเข้าใจก่อนการจัดทำแฟ้มพัฒนางาน" *วารสารวิชาการ* 4, 11 (พฤศจิกายน): 73-75
- ณัฐกฤตา ไพศาลสมบัติ (2543) "การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนร่วมระดับอนุบาล ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต 5" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดารافر เปี่ยมงาม (2544) "การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือ สำหรับผู้ปฐมวัยในโรงเรียนเทศบาล จังหวัดพิจิตร" วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ดำรง สี่หะวีระชาติ (2545) *รายงานการวิจัย การศึกษาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่อง การใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการการวิจัยการศึกษาการศาสนาและวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ*
- ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2542) *รายงานการวิจัย การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการเขียนแผนการสอนของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จังหวัดนครพนม เอกสารศน.ที่ 40 / 2542 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม*
- ธัญญา อินทะกนก (2545) "ผลการใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาเขาวนปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านดอนอุดม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ธิดา มหาเปารยะ บรรมานันท์ บรรณาธิการ *คู่มือพัฒนาการเด็ก* พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 327-355 กรุงเทพมหานคร บริษัทพิมพ์ดี จำกัด
- นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) *กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้: การประเมินและการประกัน* กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น

- นภเนตร ธรรมบวร (2544) *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร
บริษัทเท็กซ์แอนด์เจอร์นัลส์ พับลิเคชัน จำกัด
- นัตยา แก้วใส (2542) "การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่องการประเมิน
พัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงาน สำหรับครูปฐมวัยอบรมอาจารย์เรื่อง
การใช้โปรแกรมเพาเวอร์พอยท์" วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีเทคนิคการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- นิตยา คชภักดี (2543) *ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 5 ปี* สถาบันแห่งชาติ
เพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี
- นิตยา ภัทสรศิริ (2532) "หลักการและวิธีการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยใน เอกสาร
การสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 10 หน้า 705-708 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- นิตยา ประพฤติกิจ (2539) *การพัฒนาเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2544) *รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ: แนวคิดและวิธีการ* กรุงเทพมหานคร บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน)
- บุญเลิศ บุญประกอบ (2542) "การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่องกลยุทธ์ในการแสวงหาเงินฝากสำหรับ
พนักงานธนาคารพาณิชย์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาเทคโนโลยีและ
สื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- บุรชัย ศิริมหาสาคร (2545) *PORTFOLIO กับการศึกษาไทย* กรุงเทพมหานคร
บริษัท บூค พอยท์ จำกัด
- บุรณะ ชวลิตธำรง (ม.ป.ป.) "คู่มือเลี้ยงลูก" (เอกสารอัดสำเนา)
- ปฎิภาณ นาควิโรจน์ (2544) "ความสามารถในการวาดภาพระบายสีของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสายตา" วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประเทิน มหาจันทร์ (ม.ป.ป.) "ศึกษาเด็กจากภาพที่เขาวาด" (เอกสารอัดสำเนา)
- ปวีดา ชื่นเชย (2543) "การศึกษาการวาดภาพคนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ปิยรัตน์ โพธิ์สอน (2542) "การพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ของเด็กอนุบาลโดยใช้การ
ประเมินผลแบบพอร์ทโฟลิโอ" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เปี่ยมสุข คันธมาตร์ (2542) "การใช้แฟ้มสะสมงานในกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาล"
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543) *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 8
กรุงเทพมหานคร สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- พิมล วิเศษสังข์ (2542) *รายงานการวิจัยการสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่อง การเขียนแผนการ
สอนที่เน้นกระบวนการ* เอกสารเลขที่ 10 / 2542 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน
การประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดศรีสะเกษ
- พีระพงษ์ กุลพิศาล (2545) *สมองถูกพัฒนาด้วยศิลปะ* กรุงเทพมหานคร บริษัท 21 เซนจูรี่จำกัด
เพชรรัตน์ ฮีมินกุล ระวีพร แสนพยุห์ และขวัญฤดี ผลแก้ว (2546) *แบบประเมินผลการเรียนรู้ตาม
สภาพจริง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (อายุ 5 ปี)* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เอมพันธ์จำกัด
- พัชรีผลโยธิน และวรรณาท รักสกุลไทย (ม.ป.ป.) "เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การประเมิน
พัฒนาการและพอร์ทโฟลิโอ" กรุงเทพมหานคร (เอกสารอัดสำเนา)
- ไพเราะ พุ่มมัน (2544) *การพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาสู่ผลงานทางวิชาการ*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แว่นแก้ว
- ภัทรา นิคมานนท์ (2534) *การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ทิพย์สุทธิ
- มยุรีย์ เขียวฉะอ้อน (2541) "การประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาล
โดยใช้การวิเคราะห์งาน" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มานพ ตรีตรากุล (2543) "การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่องการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง
สำหรับครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบัว
จังหวัดน่าน" วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) *การศึกษาปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร เอ พี กราฟฟิค ดีไซน์
- รัติพร ภาธรภูวนนท์ (2543) *รายงานการประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาโดยใช้
แฟ้มสะสมงาน* สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- เลิศ อานันท์ (2536) *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- วริยา ลีละธิตี (2544) "การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการระบายสีด้วยนิ้วมือของนักเรียน
ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ตามทฤษฎีของ โรดา เคลล์ล็อก" *วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- วัชรวิภา สยามาลัย (2545) "การพัฒนาชุดฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน เรื่องความรู้เกี่ยวกับ
การวิจัยชั้นเรียนและการวิเคราะห์การเรียนการสอน วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วันเพ็ญ บุญประกอบ (2538) *จิตเวชเด็กสำหรับกุมารแพทย์* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) "การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ" ใน *เอกสารการสอน
ชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 5 หน้า 210-255
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540) *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิริพรรณ สายหงส์ และสมประสงค์ วิทยเกียรติ (2534) "การผลิตและการใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อ
การศึกษานอกระบบ" ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาและการใช้สื่อ
การศึกษานอกระบบ* หน่วยที่ 9-15 หน้า 669-726 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สมประสงค์ ชัยโถม (2542) *รายงานการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมเสริมโดยการวาดภาพ
ระบายสีที่มีต่อพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นอนุบาล* กรุงเทพมหานคร
คณะกรรมการวิจัยการศึกษาการศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ
- สมปอง สีนวน (2546) "การประเมินพัฒนาการเด็ก ในโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ"
*วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

สัตยา สายเชื้อ (2541) กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร

โอเดียนสโตร์ การพิมพ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามแนว

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

----- . (2545) นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2545 - 2549

กรุงเทพมหานคร บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด

----- . (2546) นโยบายและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) กรุงเทพมหานคร

บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540) คู่มือการจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อพัฒนาจิตพิสัย

ในระบบการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์การศาสนา

----- . (2540) คู่มือครู การจัดกิจกรรมและสื่อเพื่อพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอน

ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) คู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ระดับก่อนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

----- . (2541) แผนพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

----- . (2542) พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio): แหล่งรวบรวมผลการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

----- . (2543) การประเมินเชิงพลวัตเด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร

โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546) คู่มือการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ (2542) ผลการศึกษาชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่อง

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยศึกษานิเทศก์

- สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี (2544) รายงานผลการศึกษาคู่เด็กออทิสติกด้วยตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เอกสารเลขที่ 45 / 2544 หน่วยศึกษานิเทศก์
- ลำลี ทองทิว (2541) "แนวทางการพัฒนาครูโดยการใช้พอร์ทโฟลิโอ" วารสารครุศาสตร์ 26, 3 (มีนาคม-มิถุนายน): 47-53
- สิทธิโชค อริยกุล (2544) "การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และเจตคติของครูผู้สอนที่มีต่อวิธีประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน จังหวัดชลบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545) ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์นจัดพิมพ์
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) การวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุทธิพรรณ เทพโพธา (2543) "การพัฒนาชุดฝึกอบรมสำหรับผู้ปกครองนักเรียน เรื่องโภชนาการของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนบ้านป่าบง จังหวัดเพชรบูรณ์" วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุนทร เขยชื่น (2542) รายงานการวิจัย การพัฒนาการนิเทศการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครนายก หน่วยศึกษานิเทศก์
- สุรพงษ์ มีศรี (2540) "ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมเรื่องการผลิตและการนำเสนอแผนภาพโปร่งใส สำหรับครูผู้สอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุรสิทธิ์ ฤทธิบุญครอง (2545) "ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์" วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

- สุวิทย์ มูลคำ (2544) *แฟ้มสะสมงาน* พิมพ์ครั้งที่ 14 กรุงเทพมหานคร
บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด
- โสภิตา จิตต์ใจกล้า (2541) "การพัฒนากระบวนการประเมินพัฒนาการของนักเรียนในระดับอนุบาล
ศึกษาโดยใช้แฟ้มสะสมงาน" *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและ
ประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*
- อมรรัตน์ พันธุ์งาม (2546) "การประเมินแฟ้มผลงาน" *วารสารการประเมินผลการศึกษา* 1, 1
(กันยายน-มีนาคม): 46-76
- อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) "การศึกษาความเข้าใจของผู้บริการและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่
เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล" *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- อุทุมพร จามรมาน (2543) *แบบสอบถาม: การสร้างและการใช้* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เอมอร รสเครือ (2545) "การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เอื้ออารี ทองพิทักษ์ (2546) "ทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
วาดภาพต่อเติม" *วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- Cryan, J.R. (1986) *Evaluation: Plague or promise Childhood Education*: 344-350
- Kellogg, Rhoda. (1950) *Finger Painting in the Nursery school* California: Mayfield
Publishing Company.
- (1970) *Analyzing Children's Art*. 2nd Ed. California: Mayfield Publishing
Company.
- Lowenfeld, Viktor. And Brittain, W. Lambert. (1987) *Creative and Mental Growth* 8thed.
New York: Macmillan Publishing Company.
- Mary Mayesky (2002) *Creative Activities for Young Children* 6thed. New York: Delmar
Publishers and International Thomson Publishing Company.

McAfee O. and Leong (2002) *Assessing and Guiding Young Children's Development and Learning*. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon.

Pareek, Udai and Roa, T.Venkatesware (1980) *Training of Education Managers: A Draft Handbook for Trainers in Planning and Management of Education*. UNESCO, Bangkok, Thailand.

Puckett, M.B. and Black.J.K. (2000) *Authentic Assessment of the Young Child Celebrating Development and Learning*. 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Robert Schirrmacher (1993) *Art and Creative Development for Young Children* 2th ed. New York: Delmar Publishers Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

- ชื่อ ดร.วรรณาท รักสกุลไทย
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการแผนกอนุบาล
สถานที่ทำงาน โรงเรียนเกษมพิทยา กรุงเทพมหานคร
- ชื่อ ดร.วัฒนา มัคคสมัน
ตำแหน่ง คีษานีเทศก์ 7
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3
- ชื่อ อาจารย์ณัฐกานต์ ต่อเจริญ
ตำแหน่ง คีษานีเทศก์ 7
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2
- ชื่อ อาจารย์เบญญรัตน์ อติชาตนาพันธ์
ตำแหน่ง คีษานีเทศก์ 7
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2
- ชื่อ อาจารย์น้ำทิพย์ ต้นสกุล
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงาน โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ กรุงเทพมหานคร
- ชื่อ อาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงาน โรงเรียนอนุบาลสามเสน กรุงเทพมหานคร
- ชื่อ อาจารย์ภัทลีย์ ปรัชญาพันธุ์
ตำแหน่ง อาจารย์ แผนกอนุบาล
สถานที่ทำงาน โรงเรียนเกษมพิทยา กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข

ชุดฝึกอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

ภาคผนวก ค

แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม

แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรม

เรื่อง

“การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงาน”

ผู้วิจัย

นางอวิกา พรรณโกมุท

นักศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2548

คำชี้แจง

1. แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ สำหรับการวิจัยในหัวข้อ การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง “การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แฟ้มสะสมงานสำหรับ ครูปฐมวัย” มีรายละเอียด ดังนี้
2. แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ความเหมาะสมด้านของโครงสร้างของชุดฝึกอบรม จำนวน 10 รายการ
ตอนที่ 2 ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของชุดฝึกอบรม จำนวน 9 รายการ
ตอนที่ 3 ความเหมาะสมด้านรูปแบบและรูปแบบการพิมพ์ จำนวน 5 รายการ
ตอนที่ 4 ความเหมาะสมด้านประโยชน์และการนำไปใช้ จำนวน 3 รายการ
3. แบบสอบถามฉบับนี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พร้อมข้อเสนอแนะให้เขียน แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในแต่ละตอน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับความ คิดเห็นตามความหมาย ดังต่อไปนี้
ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
ระดับ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด
4. คำตอบจากการกรอกแบบสอบถามฉบับนี้ของท่านเป็นความคิดเห็นที่มีค่าและเป็นประโยชน์ต่อ ผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะนำข้อมูลมาศึกษาและนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการประเมิน แฟ้มสะสมงานในระดับปฐมวัยศึกษา **ขอความกรุณาตอบโดยทำเครื่องหมาย [✓] ตามช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด** และขอให้ท่านตอบทุกข้อ เพราะถ้าขาดข้อหนึ่งข้อใด จะทำให้แบบประเมินฉบับนี้ไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้
5. การส่งแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยจะจัดเก็บด้วยตนเองโดยไม่ผ่านผู้อื่น ขอให้ท่านนำใส่ซองเอกสาร ที่ผู้วิจัยจัดมาให้และปิดผนึกส่งมอบคืนแก่ผู้วิจัย
6. ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ที่ท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าตอบแบบสอบถามฉบับนี้

แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....

ตอนที่ 1 ความเหมาะสมด้านโครงสร้างของชุดฝึกอบรม

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. โครงสร้างของชุดฝึกอบรม					
1.1 ความชัดเจนของคำชี้แจงการใช้ชุดฝึกอบรม					
1.2 ความตรงของเนื้อหากับจุดประสงค์ในแต่ละตอน					
1.3 ความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละตอน					
1.4 ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ					
1.5 ความยากง่ายของเนื้อหา					
1.6 ลำดับชั้นในการนำเสนอเนื้อหา					
1.7 ความสัมพันธ์ของเนื้อหาในแต่ละตอน					
1.8 การเรียบเรียงเนื้อหาของชุดฝึกอบรม จัดทำเป็นระบบเดียวกัน					
1.9 การสร้างความเข้าใจในตอนแรกเป็นพื้นฐานของ การศึกษาในตอนต่อไป					
1.10 แบบฝึกหัดระหว่างการศึกษาชุดฝึกอบรม					

ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของชุดฝึกอบรม

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2. เนื้อหาของชุดฝึกอบรม ความชัดเจนของเนื้อหาในชุดฝึกอบรม ตอนที่ 1-3 ก่อให้เกิด ความเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง					
2.1 ชุดฝึกอบรม ตอนที่ 1 การประเมินเพิ่มสัมมนา					
2.1.1 ความหมายของการประเมินโดยเพิ่มสัมมนา					
2.1.2 หลักการประเมินโดยเพิ่มสัมมนา					
2.2 ชุดฝึกอบรม ตอนที่ 2 การจัดทำเพิ่มสัมมนา					
2.2.1 ความหมายและความสำคัญของการเพิ่มสัมมนา					
2.2.2 ประเภทของการเพิ่มสัมมนา					
2.2.3 องค์ประกอบของการเพิ่มสัมมนา					
2.2.4 หลักการจัดทำเพิ่มสัมมนา					
2.3 ชุดฝึกอบรม ตอนที่ 3 การประเมินพัฒนาการจาก ผลงานการวาดภาพ					
2.3.1 ความสำคัญของการวาดภาพ					
2.3.2 พัฒนาการทางการวาดภาพและการวาดภาพคน					
2.3.3 หลักการและแนวทางการประเมินพัฒนาการ จากผลงานการวาดภาพ					

ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 3 ความเหมาะสมด้านรูปเล่มและรูปแบบการพิมพ์

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. รูปเล่มและรูปแบบการพิมพ์					
3.1 การจัดรูปเล่มของชุดฝึกอบรมน่าอ่านและน่าสนใจ					
3.2 ภาษาที่ใช้ เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ชัดเจน					
3.3 ลำดับชั้นในการเสนอเนื้อหาได้ต่อเนื่อง					
3.4 ภาพประกอบในชุดฝึกอบรมช่วยให้เกิดความเข้าใจและเหมาะสมกับเนื้อหา					
3.5 คุณภาพของการจัดพิมพ์ (พิมพ์ถูกต้อง /สวยงาม)					

ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 ความเหมาะสมด้านประโยชน์และการนำไปใช้

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
4. การนำชุดฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์					
4.1 ช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประเมิน พัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แฟ้มสะสมงาน					
4.2 เป็นเอกสารที่มีประโยชน์ต่อการประเมินพัฒนาการเด็ก					
4.3 เป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้จริง					

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ท่านได้เสียสละเวลาในการตอบแบบประเมินมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางอวิกา พรรณโกมุท
วัน เดือน ปีเกิด	4 ธันวาคม 2509
สถานที่เกิด	อำเภอ ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ประวัติการศึกษา	ศษ.บ. (ปฐมวัยศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2540
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลฤทธิยะวรรณาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	ครูผู้สอน